

---

# SOM MOLTES A LLUITAR

Sumant forces contra les violències masclistes

---

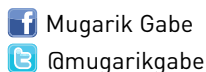
## APRENTATGES D'UN PROCÉS QUE CONTINUA...



**Editat per:**



[www.mugarikgabe.org](http://www.mugarikgabe.org)



### **BIZKAIA**

Mugarik Gabe  
Grupo Vicente Garamendi 5, lonja - 48006 Bilbao  
94.415.43.07 | [bilbao@mugarikgabe.org](mailto:bilbao@mugarikgabe.org)

### **GIPUZKOA**

Mugarik Gabe  
Katalina Elizegi 46, bajo Puerta 3 - 20009 Donostia  
943.445.977 | [gipuzkoa@mugarikgabe.org](mailto:gipuzkoa@mugarikgabe.org)

### **ARABA**

Mugarik Gabe  
Casa de asociaciones "Itziar" Pza. Zalburu s/n  
01003 Vitoria-Gasteiz  
945.277.385 | [araba@mugarikgabe.org](mailto:araba@mugarikgabe.org)

**Entitats col·laboradores:**



**Finançat per:**



Bilbao, agost de 2015

**Disseny:** Patirke Belaza

**Maquetació:** Binari Comunicació



**Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional (CC BY-NC-ND 4.0)**

És un document que està sota llicència Creative Commons. Es permet lliurement compartir - copiar i redistribuir el material en qualsevol mitjà i format, sempre que es reconegui l'autoria, No podeu utilitzar el material per a finalitats comercials, si remescleu, transformeu o creeu a partir del material, no podeu difondre el material modificat, No podeu aplicar termes legals ni mesures tecnològiques que restringeixin legalment a altres de fer qualsevol cosa que la llicència permet.

**Llicència completa:** <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

# Índex

---

<b>Introducció</b> .....	<b>4</b>
<b>CAPÍTOL I: NUSOS I ESTRATÈGIES DE LES TROBADES TERRITORIALS</b> .....	<b>8</b>
NUSOS.....	8
- Denúncia i mobilització social.....	8
- Prevenció de la violència.....	10
- Atenció i tractament.....	13
- Camp jurídic .....	17
ESTRATÈGIES.....	21
- Incidència política.....	21
- Educació i prevenció.....	25
- Atenció i tractament.....	27
- Camp Jurídic .....	29
<b>CAPÍTOL II: SOM MOLTES A LLUITAR SUMANT FORCES CONTRA LES VIOLÈNCIES MASCLISTES</b> .....	<b>31</b>
APROFUNDINT EN EL DIAGNÒSTIC .....	32
- Camp Legislatiu i Jurídic .....	32
- Camp Atenció i Tractament.....	37
- Camp Educatiu .....	38
CONEIXENT ESTRATÈGIES CONTRA LES VIOLÈNCIES MASCLISTES.....	41
- Estratègies d'intervenció social i jurídica. Anàlisi de les iniciatives .....	42
- Dones supervivents com a subjectes actives en la lluita contra les violències... ..	42
- Red de Resistència i Respuesta contra les violències masclistes (RRR) .....	44
- Empoderant-nos amb els itineraris judicials.....	46
- Aprofundint en el Conveni d'Istanbul com a eina d'incidència política .....	49
- Estratègies d'incidència política i prevenció. Anàlisi de les iniciatives.....	49
- Aplicació de protocols de tractament de violència als mitjans.....	50
- La mobilització: marxa contra les violències .....	51
- La Marcha Mundial de Mujeres com a xarxa internacional i protocols d'actuació en el cas concret d'Euskal Herria .....	53
- Ús de les xarxes socials com a eina de denúncia i incidència.....	54
- Les cartografies de femicidis com a eina de seguiment i control a les institucions públiques des de la societat civil.....	54
<b>CAPÍTOL III: SEGUIM AVANÇANT</b> .....	<b>55</b>
SOM MOLTES A LLUITAR .....	56



# INTRODUCCIÓ

## El punt de partida

Generando Red<sup>1</sup> per la defensa dels drets de les dones i l'eradicació de les violències masclistes s'emmarca en el procés inicial al 2010 per Mugarik Gabe amb la campanya *Enfrentemos las Violencias Machistas, Patriarkaturik Gabe denok Jabe*<sup>2</sup>, l'objectiu de la qual és la lluita contra totes les formes de les violències masclistes fent èmfasi en el seu caràcter global i en les seves causes estructurals emmarcades en la vigència del sistema patriarcal. Aquesta aposta va començar treballant amb un enfocament més educatiu i dirigit a la sensibilització social, per avançar amb la posada en funcionament d'una estratègia d'incidència política per denunciar, juntament amb altres moviments socials i, específicament, amb el moviment feminista, la vulneració sistemàtica dels drets humans de les dones a tot el món. Una de les activitats més visibles de la campanya fou el *Tribunal Internacional de Drets Humans de les Mujeres, Euskal Herria 2013, Viena+20*<sup>3</sup> celebrat a Bilbao al juny de 2013. Tant el Tribunal com la resta d'accions d'incidència proposades anteriorment va fer evident la necessitat d'analitzar i enfortir les estratègies per la denúncia de la situació actual de les violències a l'Estat espanyol, al País Basc i a d'altres llocs del món, així com la revisió i redefinició d'aquest s i la construcció de noves propostes.

És en aquest context d'on va sorgir l'oportunitat de la iniciativa del Programa de Ciudadnía Activa, que s'ha proposat treballar en xarxa amb altres organitzacions de l'Estat que treballen contra les violències masclistes de formes similars, per compartir anàlisis, estratègies i possibilitats de treballar conjuntament per assolir una incidència més gran.



1 [www.mugarikgabe.org/rederradicacionviolenciasmachistes](http://www.mugarikgabe.org/rederradicacionviolenciasmachistes)

2 [www.mugarikgabe.org/blog/2012/12/01/enfrentem-todas-las-violencias-machistes](http://www.mugarikgabe.org/blog/2012/12/01/enfrentem-todas-las-violencias-machistes)

3 <http://tribunaldretsdones2013.blogspot.com.es>



El Programa de Ciutadania Activa, serveix de suport a la societat civil a través de les principals àrees a les que dedica la seva atenció: la democràcia, els drets humans, la no discriminació, el bon govern i la transparència; combatre el racisme, la xenofòbia, les desigualtats socials, la pobresa i l'exclusió, així com donar suport a es iniciatives de base de petites ONG, fomentar la igualtat i lluitar contra la violència de gènere. Aquest programa és fruit de la col·laboració entre el Mecanisme Financer de l'Espai Europeu (que el finança), el Gobierno d'espanya (que el cofinança) i la Plataforma de ONG d'Acció Social (que actua com a sistema operador). Els seus reptes principals són contribuir a la democràcia participativa, la promoció dels drets humans i la inclusió social.

La proposta Generando Red per a la defensa dels drets de les dones i l'eradicació de les violències masclistes té dos objectius principals:

- Generar espais d'intercanvi i anàlisi d'estratègies per la incidència política sobre les violències masclistes, per promoure'n l'aprenentatge i millorar-les. S'ha concretat en quatre trobades territorials (Bilbao/Gasteiz, Barcelona, Madrid i Màlaga) i un de global (a Bilbao).
- Enfortir l'articulació entre col·lectius, per territoris i a nivell estatal, per establir una agenda d'incidència i accions conjuntes. Les trobades han possibilitat l'intercanvi i l'enfortiment de l'aliança entre el moviment feminista, ONGD, xarxes, organitzacions d'intervenció social, altres moviments socials i institucions públiques, amb variacions segons els territoris. L'objectiu va ser plantejar consensos i propostes per discutir de manera col·lectiva a la trobada conjunta realitzada al juny per construir una proposta d'agenda (o similar) que inclou accions per la incidència política contra les violències masclistes.

En aquest marc, s'ha treballat amb el Centro d'estudis i Investigació sobre Mujeres<sup>4</sup> (Màlaga), Cooperació<sup>5</sup> (Barcelona) i Dones en Zona de Conflict<sup>6</sup> (Madrid) per aprofundir en oes solucions a aquest problema polític i social, analitzar-lo i valorar elements per l'articulació del treball a nivell estatal. Cadascuna d'aquestes organitzacions ha coordinat la feina en els seus respectius territoris.

## Les trobades territorials

Durant els mesos d'octubre de 2014 i maig de 2015 s'han dut a terme quatre trobades territorials: Euskal Herria (Bilbo i Gasteiz), Catalunya (Barcelona), Comunitat de Madrid (Madrid) i Andalusia (Màlaga), en les quals hi han participats moviments socials, feministes, personal tècnic d'institucions, professionals que treballen en l'àmbit de les violències masclistes, organitzacions socials i ONGD. En aquestes trobades s'ha analitzat la situació de les violències masclistes amb el propòsit de compartir informació i obtenir un diagnòstic sobre les principals dificultats que hi ha en els camps de l'atenció i el tractament, l'educació i la prevenció, el jurídic i el de la incidència política, la denúncia i la mobilització social. Així mateix, s'han llançat les primeres propostes de possibles fórmules de millora o accions conjuntes (de denúncia, intercanvi, articulació, etc.)

<sup>4</sup> [www.ceim.eu](http://www.ceim.eu)

<sup>5</sup> [www.cooperaccio.org](http://www.cooperaccio.org)

<sup>6</sup> [www.mzc.es](http://www.mzc.es)



Aquaquestes trobades han pretès generar un espai on compartir les valoracions de les organitzacions i professionals implicades en la lluita contra les violències masclistes, sobre les deficiències i dificultats per solucionar aquesta problemàtica i les propostes de canvi que creuen necessàries des de la seva experiència, revaloritzant l'anàlisi de la realitat amb l'experiència i la pràctica quotidiana de les entitats, complementàries als estudis quantitius dels que disposem.

En alguns casos les trobades també s'han convertit en espais d'atenció, articulació i intercanvi entre professionals i organitzacions que no acostumen a tenir temps per a conèixer-se mútuament i per a la reflexió, oimés en contextos de precarització i poca voluntat política en els quals els recursos (sobretot de temps i de personal) són excessivament escasos i clarament insuficients.

Tot això sense pretendre donar solucions definitives, cal remarcar les dificultats de participació dels diversos grups implicats, sinó de fer aportacions al debat i respondre a la necessitat imperiosa d'implicar-nos i seguir avançant en la lluita contra les violències masclistes, tant a escala global com en els nostres contextos més propers.

Hem fet sistematitzacions<sup>7</sup> on recollim les valoracions, idees i propostes que han anat apareixent durant les trobades, per seguir alimentant la reflexió, l'intercanvi, l'enfortiment de les articulacions i la revisió d'estratègies de solució.



## Som moltes a lluitar. Sumant forces contra les violències masclistes

Després de les quatre trobades territorials vam celebrar una darrera trobada de sistematització<sup>8</sup> al juny de 2015 a Bilbao, en la qual es van aglutinar les anàlisis realitzades anteriorment, es van aprofundir les estratègies y es va valorar el treball conjunt a realitzar en el futur, amb la participació de dones de diferents territoris. La trobada va tenir els següents objectius:

- Aprofundir en l'anàlisi i el diagnòstic sobre la situació de les violències masclistes a l'Estat, fent referència als àmbits legislatiu, jurídic, de l'atenció, prevenció i incidència política.

<sup>7</sup> [www.mugarikgabe.org/rederradicacionviolenciasmachistas/primeros-pasos](http://www.mugarikgabe.org/rederradicacionviolenciasmachistas/primeros-pasos)

<sup>8</sup> <https://vimeo.com/132209812>



- Intercanviar experiències sobre estratègies per combatre les violències des de diferents àmbits i aprofundir algunes propostes.
- Generar espais per teixir aliances per a millorar la incidència política entre els col·lectius.

La trobada es va estructurar en dues parts, un espai obert al públic al qual es va convidar al moviment de dones i feminista, als moviments socials, a les institucions públiques, al personal d'intervenció social, a les ONGD, als màsters i als mitjans de comunicació; i un segon espai de treball i reflexió intern per al moviment feminista, moviments socials i ONGD.

El document que presentem a continuació s'estructura de la següent manera:

- Capítol I: *Nusos i estratègies de les trobades territorials*, on s'exposa l'anàlisi extreta de les quatre trobades territorial i les aportacions a aquesta de la trobada final.
- Capítol II: *Som moltes a lluitar: sumant forces contra les violències masclistes*, que presenta el resum de la trobada final, aprofundint en el diagnòstic i avançant en algunes de les estratègies.
- Conclusions: *Declaració final*, que recull el nostre posicionament després del procés de treball.



# CAPÍTOL I: NUSOS I ESTRATÈGIES DE LES TROBADES TERRITORIALS



Com exposàvem anteriorment, aquest diagnòstic ha estat fruit del treball col·lectiu dut a terme en els diferents territoris.

Al llarg de 8 mesos, hem celebrat les 4 trobades territorials, en les quals han participat més de 200 dones, pertanyents a més de 100 col·lectius, principalment feministes. La forma de treballar de cada de cada trobada ha estat diferent i adaptada a la realitat local. No obstant, hem recollit les anàlisis de cadescuna per àmbits de treball (atenció i tractament, educació i tractament, àmbit jurídic i, finalment, incidència política, denúncia i mobilització social), ja que considerem que les estratègies són més específiques d'aquesta manera.

A continuació, presentem les conclusions de les trobades territorials, enriquides amb algunes aportacions realitzades a la trobada final.

## NUSOS

### Denúncia i mobilització social

#### El context

- La violència és un tema estratègic<sup>9</sup> i amb recorregut, també amb avenços.
- Impotència generalitzada a causa de la **impunitat, la manca d'implicació i de resposta adequada als poders públics**. També a causa dels prejudicis, els **aquest reotips** (sobre denúncies falses, Síndrome d'Alienació Parental, custòdia compartida...), la invisibilització de la violència masclista com a **problema polític i social de primer ordre** i la captació i el buidatge de conceptes feministes del discurs (gènere, igualtat...).
- No es pensa en la violència de manera global, majoritàriament només es tracta la violència de parell o els feminicidis. Cal incloure altres formes de violència en la llei i en l'imaginari social: sexual, prostitució i tràfic, mutilacinyo genital femenina, violència institucional, en l'àmbit laboral... I tenir en compte les realitats específiques i la necessària interseccionalitat (migrades, dones grans, gitanes...).
- No es denuncien el **sistema patriarcal i la cultura masclista** com a causes estructurals de la violència i el context de desigualtat generalitzada que genera diferents formes i nivells de violència en les dones com a col·lectiu.

<sup>9</sup> Als debats i sessions plenàries de la trobada final de sistematització es va destacar que les desigualtats estructurals, així com el treball per a la igualtat, ha de ser temes centrals i que no es poden separar de la violència.





- Manca un enfocament feminista i de **Drets Humans**, en l'abordatge de les violències que situï les dones com a subjectes de ple dret.
- Manca un **diagnòstic** clar (amb dades objectives, no només recompte de serveis sinó també d'impacte d'aquests) sobre la situació de les violències i la resposta que cal donar-hi.
- Manca d'espais de **participació ciutadana i feministes** forts i vinculants (per exemple, actualment s'instrumentalitzen molts consells municipals de les dones).

## Les lleis

- S'ha avançat en la construcció de **normatives específiques sobre violència**, tant a nivell estatal com autonòmic i fins i tot municipal, però:
  - o El seu contingut es centra exclusivament en la violència de parella i exparella.
  - o En la majoria de casos són **declaracions** que no compten ni amb desenvolupament normatiu ni amb suficient assignació pressupostària.
  - o Entre les **carències** en l'aplicació de la llei destaca la manca de formació del personal que l'ha d'aplicar, així com la insuficiència de recursos i serveis, i la inexistència de seguiment i d'avaluacions d'impacte.
  - o En el seu desenvolupament hi ha una manca de respecte des de les institucions, la llei i els seus mecanismes envers les **dones** violentades, que són infantilitzades.
  - o S'ha passat de puntetes pels camps de l'educació i el treball, tot i que en la Llei Integral hi ha cinc ministeris implicats.
- Aquests nusos es connecten amb les carències en els mecanismes i estructures **d'igualtat** en les diferents administracions.
  - o A les administracions hi ha una manca de **comunicació i coordinació** entre les diferents comunitats autònomes, i a nivell interdepartamental (per exemple, educació amb acció social...). A més de vegades es fan enfocaments contradictoris entre normatives, que entren en conflicte (menor, custòdia compartida, violència...).

## Els moviments feministes<sup>10</sup>

- El moviment o els moviments feministes són molt diversos, tenen les agendes sobrecarregades i estan en una situació forà precària pel que fa a recursos i temps.
- No hi ha **estratègia d'incidència** política que tingui la **violència** com a element central. Podria possibilitar aliances i consensos.
- Existeixen dificultats relacionades amb la necessitat d'aprofundir en el **discurs so-**

<sup>10</sup> Parlem de moviments feministes en plural per visibilitzar-ne la diversitat.



**bre** la violència dins dels moviments i alhora per arribar a la ciutadania de manera clara i àmplia, emprant noves eines amés de les de sempre.

- Manca una major **coordinació** intrafeminista i amb altres actors socials i d'altres tipus (mitjans, institucions, empreses...), i cal valorar establir **aliances** per aconseguir més incidència (tant contínues com puntuals).

## Prevençió de la violència

---

### Manca un enfocament adequat i voluntat política

- Manca de **voluntat política** de les administracions i dels agents educatius per abordar la lluita contra les violències masclistes (més enllà d'accions puntuals) des de la prevenció, ja que es valora en termes de rendibilitat política (els pressupostos miren més per l'atenció que per la prevenció).
- Desvalorització de la prevenció i manca de consciència/sensibilització a nivell social des de l'**amplitud i complexitat del terme violència de gènere**
  - o **Manca d'identificació de violències.** Constatem que és difícil treballar-hi perquè directament es considera que no existeix violència ni als instituts ni entre la joventut (vinculat al miratge de la igualtat).
  - o **Invisibilització de l'amplitud del terme "Violències masclistes"** (no només físiques ni limitades a l'àmbit de la parella); el que no es menciona no existeix i és important parlar de les diferents manifestacions de la violència incloent: *la violència sexual, la mutilació genital femenina, la violència simbòlica, la prostitució...* És important que totes elles siguin reconegudes i es treballi en la seva prevenció.
  - o El discurs de la prevenció no es centra prou en les **causes** de la violència.
  - o **La pròpia terminologia condiona** i dificulta la tasca de les professionals de la intervenció. Parlar de termes com 'violència', 'masclisme', 'empoderament'... genera refús perquè l'administració prefereix que l'enfocament sigui treballar "amb i per a" les dones en comptes de treballar processos de **transformació i canvi real**. Quan es parla de programes de prevenció, sovint es confonen amb les "habilitats socials". En alguns centres se'n comença a dir *orientació vocacional no sexista*, però sovint el contingut no és feminista i es tracta d'una ogialtat descafeïnada.
  - o Treçar amb la percepció que té la societat de les dones que s'han d'enfrontar o pateixen violència: "Víctimes". S'ha d'evitar etiquetar les dones (**revictimització**).
- **Estratègia simple i poc integral** sobre la prevenció en violència de gènere per part de l'administració.



- o Es plantegen intervencions a **curt termini i poc integrals**. Manquen transversalitat i projectes a llarg termini i integrals. Manquen, estratègies i avaluació de resultats... Es posa la mirada en el curt termini a causa de la necessitat de l'administració d'obtenir resultats ràpids. No s'avaluen els programes, no es fan anàlisis ni diagnòstics... Tot va segons bufa el vent. Es fan activitats "xampinyó", sense treball a llarg termini, i es deixen processos oberts sense continuïtat ni suport a les emocions.
- o Poc **pressupost<sup>11</sup> i interès**. Necessitat de més recursos i estratègies de prevenció.
- o El **focus en el sistema educatiu** té una mirada poc integral perquè deixa fora molts espais (el carrer, els mitjans, el professorat...). No s'aconsegueix eliminar el problema de manera global si una persona rep *missatges contradictoris* (rep un taller sobre prevenció a l'escola i després, a casa, veu un anunci de televisió amb un missatge masculista). L'educació ha de ser global, permanent i per a tota la ciutadania. Educació formal i informal.
- o L'administració considera que la **població diana** de la prevenció és la joventut, mentre que nosaltres considerem que la població objectiu *hauria de ser de totes les edats* (no només menors).
- o Actualment, la prevenció està totalment desvinculada de l'atenció. És important entendre que **atenció i prevenció estan totalment vinculades**. Cal entendre *l'atenció com a forma de prevenció* (no només de cures paliatives) . són agents sobre els quals fer sensibilització.
- o **Manca d'adaptació de les metodologies**. Quan es crea un programa caldria *detectar el tipus de necessitats existents, diagnosticar* què cal, *avaluar-lo* de manera realista per veure com donar-hi resposta i *adaptar metodologies* a les necessitats dels grups (noves tecnologies...).
  - Treballar per objectius (en base a un diagnòstic, metodologies adaptades als grups, avaluació per indicadors per veure què serveix).
  - Manca d'eines apropiades (sobretot dirigides a la joventut); és important tenir en compte *les i els referents*.
- En les investigacions amb joves sobre la percepció de la violència de gènere i de la violència existent (la que s'exerceix) s'aprecia que **no coincideix el rebuig que es verbalitza amb la violència en les actituds i accions**. Cal esbrinar què fall·en els programes de prevenció, quins són els continguts que s'hi treballen i com es fa.
- **Manca de recursos adequats, adaptats i accessibles** a la diversitat de realitats i necessitats existents (quantitat de personal, qualificació, pressupostos, temps, protocols,...) **tant en atenció com en prevenció**, fan que la prevenció es ralenteixi o

<sup>11</sup> La falta de recursos que és una de les problemàtiques detectades reiteradament i en tots els àmbits analitzats, s'insisteix en que no es solament necessitat de més recursos, sinó que estiguin adaptats i siguin accessibles a la diversitat de realitats i necessitats existents.



no serveixi. Hi ha professionals (de salut per exemple) no tenen temps per atendre els seus pacients i tot i que tenen protocols d'actuació per detectar casos de violència, no pode fer-ho en bones condicions, fent que els *protocols siguin inservibles*. Per tant, caldria adaptar-los a la realitat i les necessitats.

- o Davant dels nous enfocaments d'intervenció (treball amb homes i/o nois joves sobre **noves masculinitats**), **no s'incrementen els pressupostos**. Es raquest n partides a treballs realitzats i destinats a dones.
- **Professionals** de formació/prevenició:
  - o Sector laboral feminitzat i precari.
  - o Algunes no estan especialitzades (problema que augmenta en el cas de grans empreses, subcontrates, que a més promouen competència deslleial...).
  - o Sense reconeixement, minusvalorades...
  - o Sense espais d'atenció.
  - o Manca articulació i coordinació per afavorir el treball en xarxa.
- **Manca de reconeixement de les professionals i del contingut**. Sol haver-hi sempre cert *qüestionament i una desacreditació* de les professionals de la prevenció el fet de ser dones i joves ("la noia de la xerrada de violència", "les que parlen de maltractaments", que els professors surtin de la xerrada...).
  - o No valoren prou allò que es fa.
  - o Es llancen missatges contradictoris (professorat, professionals de salut, direccions de centre...).
  - o Si el treball no té una continuïtat perd el sentit i per això cal coordinar-se amb professionals que estan amb continuïtat als centres.

### Estratègies inadecuades i insuficients en l'educació formal

- Desaparició de la coeducació com a assignatura. Religió a les escoles.
- En molts casos, tant les escoles com els mitjans es mouen per **dates emblemàtiques** (25N, 8M) i altres accions puntuals.
- Cal fer treball previ amb les AMPAs per poder dur a terme tallers d'igualtat, (en alguns casos són les AMPAs les trien si es fan tallers d'aquest tipus).
- El professorat no està prou format ni en prevenció de violència ni en igualtat i s'emparen en altres organitzacions sense que els centres s'hi impliquin. En alguns depèn d'una sola persona o de que al claustre hi hagi "bona gent".



## Manca prevenció en educació informal, no formal i altres àmbits

- Hi ha necessitat de crear **programes específics** per al reconeixement de violència en **col·lectius específics** (perquè moltes dones no la reconeixen). Cal implementar programes d'educació en prevenció de relacions de parella.
- En alguns casos, les administracions preparen **materials interessants** però no pensen en com **fer-ne difusió** perquè se'n faci ús ni en fer formació per poder posar-lo en pràctica.
- A vegades s'ofereix formació des de les associacions i no hi ha interès a assistir-hi.
- Retrocés en les campanyes de prevenció de violència: continguts que no s'entenen, no van a les causes i culpabilitzen les dones.
- En el camp sanitari (atenció primària) no s'estàn detectant casos de violència.
- Dificultat d'arribar a l'àmbit de les empreses i bloqueig en el sindicalisme per treballar contra les violències. Resistències de companys i patronal.
- Mitjans de comunicació:
  - o Hi ha un sostre techo de vidre en els mitjans. No hi ha dones en els càrrecs de responsabilitat i també hi ha segregació segons temàtiques/seccions en els mitjans.
  - o És imprescindible la formació de professionals que abordin bé la informació.
  - o Dificultats per arribar i tenir presència.
  - o S'aprecia un **retrocés** en el tractament de la violència: invisibilitzar, aquest reotips, culpabilització de les dones, dones "sospitoses", justificació o patologització de la violència, qüestionament de la paraula de les dones, sensacionalisme...
  - o Distorsionen la problemàtica. Tractament nociu de la violència. Invisibilitza altres formes de violència.
- En el camp familiar, hi ha una manca de reconeixement de la desigualtat existent i en conseqüència de la necessitat de treballar-hi.

## Atenció i tractament

---

- Desconeixement de l'entramat de recursos i serveis, i el seu funcionament.
- Dificultat per aconseguir dades objectives.





- Manca de coordinació interinstitucional i entre els diversos recursos.
- Es destaquen específicament les dificultats de les dones amb problemàtiques o realitats específiques: salut mental, toxicomaníes, preses, gitanes, situacions administratives irregulars i dones en prostitució<sup>12</sup>, treballadors de la llar. Interseccionalitat de xenòfobia, racisme, pobresa, etc. Les estratègies no estan unificades.
- Es pretén **ajustar les dones als recursos** i no al revés, exigint-los que siguin “víctimes de manual”, sumises i que acceptin el sistema i les normes imposades.
- Perill d'etiquetar les **dones com a víctimes**. Protegir els drets, no les dones.
- Déficits de **formació**:
  - o Les formacions a professionals són tècniques, reduïdes a l'àmbit procedimental, no polítiques, ni de crítica al model. Es dissenyen com a instruments d'intervenció i s'oblida el context teòric i la teoria de gènere i feminista.
  - o En atenció primària, es limita als cursos bàsics de violència de 10 hores, dirigits a detectar possibles dones víctimes a través de diversos símptomes i procedir a derivar-les a recursos especialitzats. Als cursos hi assisteixen un 1% de professionals homes i alguns tendeixen a boicotejar la formació.
- No s'aplica la legislació. Poc control de l'acompliment de les lleis per part de l'administració.
- Manca de temps, recursos i espais. Precarietat. Serveis saturats amb escàs personal. Recursos insuficients. Punts de tronada reduïts. Manca de recursos per a menors.
- Serveis socials massificats i precaritzats amb retallades materials i humans que resulta en mala qualitat de l'atenció o carència d'aquesta. Hi ha més demanda, i existeix més **saturació**. *“Si aquest m desbordades en l'atenció, no podem atendre amb qualitat”*.
- La manera de per tar el treball, depèn de la voluntat de les tècniques d'igualtat; a vegades semblen més apostes personals que institucionals.
- Diferències entre entitats gestores i públiques en l'atenció. Compte amb l'enfocament: serveis per dones que s'amplien i perden el seu sentit inicial (de dones passa a menors, joventut, família, mares, homes...). Es dilueix l'atenció especialitzada quan s'amplia a altres col·lectius; el focus de l'atenció passa de la violència contra les dones a la violència.
- Desarticulació de recursos i serveis dirigits a les dones amb un clar posicionament ideològic.

<sup>12</sup> El terme canvia segons les organitzacions i posicionaments polítics (treballadores sexuals, dones prostituïdes...). En aquest text utilitzarem dones en prostitució, sent conscients que és un concepte en debat.



- Distingir entre primera atenció (que identifica i detecta) i intervenció posterior que requereix una important especialització. Manca personal que faci de filtre i derivi a la intervenció especialitzada.
- Culpabilització i responsabilització de les mares de la violència familiar (exercida per menors i parelles) revictimitzant-les. Alerta al reforçar vincles materno-filials que culpabilitzen les dones. La intervenció amb fills i fills'ha de ser sempre amb la mare i amb perspectiva de gènere.
- S'invisibilitza i no s'identifica la violència sexual per part de professionals. En les formacions específiques no s'aborda i després no s'identifica.
- Hi ha "massa" preocupació/interès per la protocolització, que porta a un buidatge polític-ideològic de l'aspecte social.
- Influència de la situació econòmica de les dones a l'hora de derivar els casos.
- Es detecta en els **equips d'intervenció social** que, a causa de la inadequada i insuficient especialització i la precarització dels recursos, es produeix revictimització de les dones en els *Punts de trobada* (es qüestiona la mare sobre la influència que exerceix sobre filles i fills). A més, de vegades no es respecten les ordres de protecció.
- Es detecta en els equips **sanitaris i jurídics** que la legislació no s'aplica adequadament. Es reconeix la condició de víctima a menors alhora que es reconeixen drets de custòdia dels maltractats.
- Es detecta en professionals que, en general, reproduïxen relacions de poder amb l'susuàries acusant-les d'aprofitades, **estigmatitzant** les dones immigrants i obviant que el problema central són els agressors i les seves violències.
- S'aprecien **marcs d'intervenció estancs** que no incorporen variables interculturals; les vivències al marge de la violència; altres violències patides amb anterioritat o el ces de les dones que pateixen agressió en una estada temporal al país d'origen (per exemple)
- **La intervenció amb agressors** resulta inoperant i fins i tot contraproductiva ja que és imposada i rígida i es centra en el desenvolupament de l'autocontrol, obviant que no agredeixen per manca de control i afavorint que aprenguin a exercir violència de maneres més subtils i perverses.
- Actituds defensives neomasclistes:
  - o Promouen la *defensa de la "idea de família nuclear"* on un maltractat pot ser un bon pare.
  - o Rearmament dels agressors i suport de la societat: Es generalitza l'ús i es legi-



tima el *SAP* (síndrome d'alienació parental) malgrat la manca d'evidències. Els agressors recorren a les *contradenúncies* envers les dones.

- Les dones venen amb necessitats bàsiques cada vegada més precàries que s'imposen com a prioritàries en l'abordatge de la seva situació, relegant altres aspectes fonamentals de la intervenció.
- S'han reduït els *Punt de trobada* la gestió s'ha adjudicat a entitats sense experiència ni especialització cosa que té com a conseqüència actuacions nefastes.
- Manca de recursos especialitzats per a menors.
- Desconfiança de les pròpies professionals davant de recursos socials precaritzats que no garanteixen qualitat i que les torna reticents a derivar.
- El temps del torn d'ofici s'allarga massa i, mentre es resol, les dones no poden avançar en els seus processos.
- Davant de la manca de recursos, les dones acaben sent dependents, sense possibilitat de plantejar-se un projecte vital autònom, un empoderament econòmic i psicològic.
- **Retallades**, especialment en atenció psicològica a menors, que desemboca en atenció precària. No s'està contractant a gent especialitzada. La tendència es retallar recursos de violència i invisibilitzar el problema.
- Durant l'atenció hi ha **portes giratòries** per les dones i hi hauria d'haver una porta d'entrada i de sortida. Altra cosa les confón.
- La tendència fins ara era considerar que l'actuació integral immediata es obligació de l'administració i que les associacions són complementàries. En alguns territoris s'està externalitzant l'atenció en associacions i professionals, i també en empreses de serveis (amb el canvi de visió que suposa). Aquesta **externalització** és en precari (tot i que també dins de l'administració pública es tendeix a la precarietat).
- Hi ha una instrumentalització de la denúncia (es condiona l'atenció).
- **Identificació de la violència amb violència física**. Moltes vegades la violència sexual no es contempla (la policia no la recull en el test). Algunes dones no ho assumeixen com a tal i no la denuncien. Cal preguntar explícitament.
- L'**aplicació de la valoració del risc** no és la més adequada. Si el personal no està especialitzat no percep que les dones no ho explicaren tot; tendeixen a minimitzar el risc. No quieren que "ell" vagi a la presó només que rebí un escarment. I la valoració és clau perquè és un informe clau als jutjats. I aquest instrument **ha de ser revisat completament**.
- Dificultats d'accés a recursos vinculats amb la comprensió de la violència en les lleis i altres instruments.



- Manca d'atenció a les **dones procedents d'altres països** a causa del desconeixement dels recursos, no saben on acudir, idioma.

## Camp jurídic

---

### En general:

- Manquen **lleis adequades i amb una aplicació real**, hi ha incompliment de la llei 2004. La llei actual no inclou la diversitat de formes de violència masculista.
- **Manca seguiment** al treball desenvolupat per les institucions .
- Manca de **formació** i sensibilització. No hi ha formació especialitzada de col·legis professionals i molt menys hi ha formació amb perspectiva de gènere. Tampoc hi ha formació ni d'operadors jurídics, (advocats/es, jutges, metges/esses forenses), policia ... ni classe política. Aquesta manca de formació té com a conseqüència que no es dona suficient informació a les dones o que se'ls en dona d'errònia, perjudicant el seu procés.
  - o A la policia : Tenen com a pauta complir una sèrie de denúncies amb la qual cosa en alguns casos plantegen que els fets no són denunciabls. Es denuncia específicament que en algunes comissaries s'ha recomanat a les dones que no denunciïn per violència de gènere i tramitin el divorci, en funció de les necessitats estadístiques de cada comissaria.
- Des del **col·legi d'advocats** la formació que s'impartix manca de perspectiva de gènere.
  - o En el curs d'accés al torn d'ofici penal (que es la part "general" on poden ser assignats suposats maltractats) **assessoren en la contradenúncia o sobre com tombar les proves d'elles**. *Hi ha associacions que tenen les estratègies de contradenúncia penjades en xarxa.*
  - o Es detecten carències de formació en els **Jutjats Especialitzats** en Violència i en els **Cuerpos i Fuerzas de Seguridad d'Estat** .
- Manca de **recursos** (no només materials, també de personal, serveis...)
- Àmplies **espectatives** en un sistema de justícia controlador que revictimitza i que no dona resposta suficient. Es generen moltes expectatives en la denúncia de les dones: anirà bé, ràpid, assessorament gratuït... i quan arriben a fer la denúncia es troben amb que no és així.
- Desinformació i estigmatització de les **dones** com a característica al llarg de tot el procés.
- **Revictimització per** part de tots els agents que intervenen en el procés. Qualsevol persona que formi part de serveis que no tingui formació adequada, (clarament els punts de trobada, a vegades també en serveis socials, els jutjats revictimitzen des



de la declaració que se'ls pren que és més un interrogatori com a si elles fossin les agressores, el SAP).

- **Estereotips i prejudicis sobre la violència masclista** (mites de denúncies falses, sentències...).
- El fet que hagin de passar per diverses declaracions (Comissaria, Jutjat d'Instrucció i enjudiciament) genera cansament en les dones i facilita que els seus testimonis siguin considerats "inverossímils" o "contradictoris".
- L'impacte de la crisi ha fet que l'atenció accentués els seus defectes: poc personalitzada, sense perspectiva de gènere, amb professionals amb poca experiència i precaritzades (per exemple en els *punts de trobada*).
- Els estereotips i prejudicis es donen al llarg de tot el procés. S'aplica un imaginari de com han de ser les dones que han sofert violència, i no poden aparèixer com a persones empoderades o de personalitat forta. Paradoxalment, les assessores que treballen des de l'empoderament de les dones, veuen com això les perjudica perquè no compleixen l'estereotip de víctima. D'altra banda, quan les advocades preparen les declaracions, se les acusa d'haver estat "alliçonades".
  - o No s'assignen **dispositius telemàtics**.
  - o El sistema no respon a **les mesures de protecció**.
- El mite de les acusacions de denúncies falses quan el percentatge és mínim; quan existeixen en altres àmbits i ni tan sols es publiquen. La majoria són en asseguradores i no es diu. En canvi, no consten dades de les dones que sí que han denunciat i acaben sent novament agredides o assassinades.
- Les associacions d'homes les informen i proporcionen eines per contraatacar.
- La culpa amb la que carreguen les dones, quan van a declarar en matèria civil i penal, "*no vull que entre a la presó*", fills/es, responsables de l'agressor dels menors, "*què pensaran de mi...*".
- Hem identificat diferències en els processos judicials en l'àmbit cuitat i rural.
- El sistema jurídic de denúncies resulta un calvari per les dones que denuncien.
- En els **Punts de trobada no** treballen amb perspectiva de gènere.

### Carències en el procés judicial:

- La **valoració del risc policial** es fa amb un programa informàtic (deshumanitzat) en base a unes preguntes que determinen el risc. Ni tan sols un criminòleg és fiable, un programa informàtic menys! Es denuncia que la policia realitza valoracions del risc "a la baixa".





- La denúncia com a l'únic instrument de denúncia de la violència contra les dones és un instrument molt petit. I és un boomerang. La denúncia és un instrument de protecció i ara elles passen a ser les sospitoses. Per això les primeres campanyes feien molt d'èmfasi en la denúncia i ara posen més atenció en la informació, a no tractar de pressionar ni forçar la denúncia.
- Després de fer la denúncia: a les dones els manca informació sobre el funcionament de la maquinària judicial i la policia hauria d'informar sobre aquests processos. La policia fins i tot confon les dones donant-los informació que no és correcta (els parla de judicis ràpids i elles entenen una altra cosa...)
- Acompanyament **Jutjats**: retrocés en el tractament, en els discursos del personal i del funcionariat: per exemple "hi ha hagut un abús de les ordres de protecció".
- Els **equips d'especialització dels jutjats** al principi eren bons – posteriorment la rotació de personal, les retallades i la precarització laboral, l'han portada a una manca d'especialització (contractes de 6 mesos).
- Manca d'**informació**. Manca d'assistència lletrada immediata. Manquen serveis a la víctima. Manca d'acompanyament. Manca d'informació. Manca de coordinació.
- No existeix l'**accés gratuït a l'assessorament** jurídic específic i hi ha una manca d'informació per part de les dones sobre què és punible i què no, quan es pot denunciar, com...
- Manca **assistència lletrada** immediata per accedir a algunes pautes mínimes per poder denunciar, útils per al procés judicial.
- Carències de **comparecència judicial**:
  - o L'espai físic dels jutjats és terrible (per anar al lavabo cal demanar permís, passar per on hi ha els agressors...).
  - o Hi ha una important manca de recursos.
  - o Manquen Serveis d'atenció a la víctima.
  - o Manca acompanyament a les dones.
  - o Manca informació dels drets que tenen i dels que no. Per exemple: saber que tenen dret a no declarar però que això implica l'arxivament del cas.
  - o Manca d'informació d'aspectes rellevants per la víctima: lectura dels drets; intervenció en la decisió sobre quin procediment cal portar a terme; conformitats; indicadors d'ordre de protecció (Per exemple: quan una dona diu que té miedo es diu que és una emoció, sense considerar-ho una prova... però tampoc s'informa de què pot ser una prova ni de quan cal presentar-les).
  - o Hi ha un rol deficient molt important de la fiscalia.



- o Insensibilitat generalitzada en els jutjats: provoca bloquejos en les dones.
- o Manca de representació (o dolenta) per part d'advocats o advocades (Per exemple: pacten sense el consentiment de les dones, convencent-les amb presses...).
- o En alguns jutjats es dicten "sentències pactades", catalogades com a violència puntual o d'altres tipus sense consultar amb la víctima ni amb la seva advocada.
- o Manca de coordinació específica de metges, psicòlegs forenses...
- Lentitud generalitzada en la **instrucció** (entre un any i medio i tres anys) amb conseqüències per les dones (es desenganxen durant el procés).
- En el **judici** penal:
  - o Pressió psicològica i emocional sobre les dones: es descarrega sobre elles la responsabilitat de la sentència (conformitats, denúncies creuades, s'intenta pactar amb la defensa fins i tot des de la fiscalia... rol de la fiscalia poc afavoridor).
  - o Visió local del procés judicial, no s'usen eines internacionals.
  - o Hi ha molta resistència a l'ús de les mampares tot i que és un dret.
  - o La valoració de la prova es a discreció del jutge o jutgessa. A vegades ni amb un informe de lesions n'hi ha prou. Ni amb mitjans de prova no es fa una valoració suficient ni s'avalua adequadament la dificultat d'obtenir proves en un espai "privat".
- Execució de la **sentència**:
  - o Manca d'informació.
  - o Invisibilització de les dones.
  - o No actuació la de fiscalia ni de l'acusació particular.
  - o Retrocés, perquè abans era el mateix jutjat el que sentenciava i el que executava la sentència i ara ho fan jutjats diferents.
  - o No hi ha indicadors que medeixin la prioritat dels casos (en l'execució de la sentència).
  - o Les sentències que s'estan imposant contempnen menys mesures i les mesures de protecció tenen menor durada. Tant el consell General del Poder Judicial com el Observatorio de Violència de Género han publicat dades estadístiques que demostren que han crescut els casos arxivats, es concedeixen menys ordres de protecció i fins i tot argumentacions de SAP "velat". S'exalta especialment que és extraordinari i poc habitual que s'adpton mesures civils respecte a menors i les visites o tuteles amb els maltractats. (Fins i tot amb sentències



condemnatòries només es limiten les visites en un 7% dels casos i es retira la patria potestat en un 0,3%).



## ESTRATÈGIES

### Incidència política

#### Exigències a l'Administració Pública

- Exigir l'**especialització** (no formació) a professionals i funcionariat en tots els nivells (de manera transversal) i denunciar on no es faci. La formació haurà d'estar a càrrec de persones qualificades per això i tenir un enfocament feminista.
- Demanar **mecanismes d'igualtat** : ministeris, conselleries... com a espais permanents i consolidats.
- Exigir el **desenvolupament i l'aplicació dels marcs normatius** ja existents (Llei 2004, a més de mecanismes desenvolupats en els territoris), en tots els seus àmbits (no només jurídic i/o d'atenció).
- Exigir l'acompliment d'instruments internacionals vinculants com són la **CEDAW** o el **Conveni d'Istanbul**, que presenten enfocaments més amplis sobre la violència masclista, i utilitzar estratègies com l'Informe Ombra de la CEDAW per denunciar incompliments.
- Incidir en l'assignació de **pressupost** i recursos per la lluita contra la violència (més recursos i menys discursos), que no restin de fons específics per la igualtat (empoderament, noves masculinitats...).
- Revisar a **conceptualització de la violència** en les lleis, ja que marca el reconeixement i l'accés a recursos i serveis, **ampliant les formes de violència masclista** i tenint en compte les **especificitats de les dones** (diversitat funcional, ètnica, migrades...).
- Exigir coherència entre diferents marcs normatius amb l'objectiu de la defensa dels drets de les dones (per exemple: reforma de la **lleï del menor**, risc de la **custòdia compartida**...).



## Millors en el moviment feminista i societat civil

- La violència masclista podria ser **TEMA CENTRAL**<sup>13</sup> del moviment feminista, connectat amb que és un **tema de molt consens i oportunitat social**. Pacte d'una agenda comú de mínims també dins de la violència (sabent que hi ha diversos posicionaments) i definir els eixos d'acció pels que cal apostar. Treballar certs **consensos més amplis** per facilitar accions conjuntes i aliances.
- Seguir aprofundint en el **CONCEPTE VIOLÈNCIA MASCLISTA DES D'UNA MIRADA FEMINISTA** i d'altres relacionats, estant atentes també a **noves formes de violència**, i des d'una perspectiva interseccional, específicament:
  - o Revisar i aprofundir en la reflexió sobre el concepte de víctima/ supervivent... i els diferents enfocaments que impliquen. Dones supervivents com a agents protagonistes i de canvi. Dones com a subjectes de dret i no com a usuàries de serveis. És important revisar el llenguatge amb el que treballem<sup>14</sup>, passar a anomenar les dones que han sofert violència de gènere «sobrevivents», «supervivents», «violentades»... o no, reprendre aquests debats .
  - o Ofensiva molt forta sobre les dones i la seva credibilitat. És important visibilitzar i revaloritzar els discursos i conceptes des de i de les dones. Protegir els drets de les dones, no les dones, perquè el que es vulnera són els seus drets
  - o Canviar el focus de culpabilitzar les dones i centrar-lo en l'agressor i l'Estat.
- Crear un **discurs propi** desmantlant el discurs patriarcal (dejar de llançar el missatge de dones no només com a víctimes i *començar a asenyalar els responsables*) i la **construcció de nous models, des del feminisme**.
- Reconeixement del paper protagonista del **moviment feminista** com a subjecte polític en la lluita contra les violències (avenços: problema públic i polític...).
- Exigir la **reparació tant** des d'un marc jurídic com a simbòlic.

## Enfortir les aliances i generar-ne de noves

- **Intrafeministes** (en diferents nivells territorials. Per exemple: xarxa europea WAVE).
- Amb grups de **dones d'altres àmbits**: aliances transnacionals i transdisciplinàries.

---

13 En el procés s'ha proposat que la violència ha de ser el tema central / estratègic per la seva gravetat, però sense oblidar l'enfocament, això es, les desigualtats estructurals són la causa de les violències.

14 Sobre el concepte de "supervivents, sobrevivents" confrontat a "víctimes", es tracta d'un tema en el que hi ha força consens per part d'activistes i professionals activistes no només des de la prevenció sinó des dels diferents camps d'intervenció. Tanmateix, tot i que des de l'àmbit judicial es considera que per les lluites feministes és tota una fita el canvi del concepte, les juristes aposten per seguir anomenant-les "víctimes" per una qüestió estratègica ja que ha estat un avança que l'Estat proporcioni protecció a les dones; i per tant, una *victòria per exigir resposta per part de l'Estat*.



- Dones **supervivents** com a agents protagonistes i de canvi. Conèixer associacions de dones víctimes de violències.
- Aliança amb **altres moviments socials**.
- Contactes amb **associacions, ONGD, organitzacions d'intervenció social...** i altres del tercer sector per teixir aliances, sinèrgies i compartir recursos.
- Aliança amb col·lectius d'**homes** que treballin des de les noves masculinitats i la lluita contra la violència.
- Fomentar xarxes i aliances entre les diferents **associacions per àmbits d'actuació** sobre violència i trobades per compartir metodologies, coneixements... per àmbits (les de prevenció, les d'atenció, les juristes...) i entre ells.
- Aliança amb **professionals de les institucions públiques** (confiança, reconeixement i aliança): diferenciant aquí entre el personal tècnic i polític, amb possibilitats d'aliances i estratègies diferenciades.

Per què:

- Per **conèixer-nos, reconèixer-nos**, coordinar-nos, compartir informació i intercanviar sabers (eines, metodologies, coneixements...).
- **Revisar les nostres pròpies dificultats** per al canvi, també en el moviment feminista i altres moviments socials, tant en el nostre pensament, com en pràctiques organitzatives (gestió del poder).
- Comptar amb espais per al debat i la construcció de **discurs**, així com a per definir accions conjuntes amb un més gran **impacte social i polític**.
- **Aproitar** al màxim els **espais i el temps** dels grups intentant no augmentar les agendes sobrecarregades i cuidant la gestió de la diversitat i les diferències.
- Comptar amb un **diagnòstic** clar sobre la situació de la violència i serveis/recursos... existents. Fer un mapa dels recursos i xarxes que existeixen i fer xarxa entre nosaltres i obtenir informació i dades que ens serveixin. Articulació entre els diferents àmbits que ens permeti tenir més informació, tenir companyes referents i realitzar formacions entre nosaltres.

## Enfortir estratègies d'incidència política

Ens trobem en un context dur i d'impunitat, però també de motivació i ganes d'acció des de la societat per l'enuig davant de la situació de violència i pels assoliments previs com els aconseguits amb l'estratègia contra la reforma de l'abortament.

- Exigir el **reconeixement** del moviment feminista com a subjecte clau per la incorporació de les seves demandes i propostes.





- Necessitat d'una **estratègia** feminista clara contra les violències (posicionament i estratègia: qui, què, perquè i quan): amb mirada de procés, sostenible i amb llarg abast. Hem de mesurar forces i plantejar de manera estratègica i amb continuïtat les **prioritats i com fer-ho**.
- Manca formació per fer incidència, tant a nivell d'oratòria com per elaborar estratègies d'incidència política. Important comptar amb **portanveus** empoderades i potents, amb tot el suport.
- No delegar en les institucions públiques tot el treball en violències, veient les carències a dia d'avui.

### Estratègia d'investigació, seguiment i avaluació per la denúncia

- **Creació d'estructures de vigilància i control per** denunciar els buits que estem identificant. D'aquesta manera es poden generar dades que ens permetin entrar en la discussió pública i amb les institucions i detectar bones pràctiques. **L'avaluació d'impacte amb la llei de violència és important**, l'hem demanada i no s'està fent. Per exemple: si s'articula bé es podria fer des de la **societat civil** i això ens *donaria eines i discurs*.
- Creació de xarxes **d'acció-observació-denúncia-resposta** per evitar la impunitat a través de la recollida concreta de dades i la denúncia humanitzada. Aquests òrgans de monitoreig que identifiquen què falla, què funciona i què cal fer per canviar-ho.
- Realitzar una **anàlisi d'impacte econòmic** de tot el que s'aplica.
- **Important fer estudis de violències específiques**. Produir informació actualitzada i que reculli les mutacions o noves formes de violència.
- Denunciar la violència contra menors (fills i filles) i exigir també la protecció de la infància.
- Exigir als estats el deure de Deguda Diligència per eradicar el femminicidi / femicidi i la violència contra les dones. Exemple de bona pràctica de la que cal continuar el seguiment són les recomanacions presentades per moviments socials **per la cimera UE CELAC sobre violència contra les dones i feminicidis/femicidis**, resultat d'un treball conjunt entre les organitzacions i xarxes europees i latinoamericanes que van participar en la VIII Conferència sobre Femicidi/Feminicidi al juny de 2015<sup>15</sup>.

### Estratègia de mobilització

- Importància de **mobilització social ampla**. Revisar mobilitzacions habituals i valorar també **noves eines i metodologies de mobilització**, també des de l'art, les performances...

15 [www.cooperaccio.org/wp-content/uploads/2015/06/DeclaracionVIIConfFeminicidioRecomenCumbreUECELAC.pdf](http://www.cooperaccio.org/wp-content/uploads/2015/06/DeclaracionVIIConfFeminicidioRecomenCumbreUECELAC.pdf)



- Crear protocols i estratègies per quan hi ha assassinats de dones per la necessitat de respostes ràpides als fets. Per exemple: **concentracions** cada vegada que s'assassina una dona, amb una pauta fixa (protocol).

## Educació i prevenció

---

### Exigències a l'administració pública

- Visibilitzar la **importància** de la prevenció, tant en l'educació formal com no formal.
- Denunciar mesures **insuficients** i que incompleixen el desenvolupament de la Llei.
- Fer un **diagnòstic** sobre quines necessitats existeixen realment i treballar des d'allí.
- Trencar **estereotips i resistències**. Per exemple: es renombra les feministes com a "feminazis", i s'afirma que treballar les violències masclistes genera més violència. Algunes professionals aposten per usar termes per arribar a la gent (amor romàntic, igualtat, gestió de conflictes, bon tracte, micromasclismes...).
- Ampliar la prevenció de la violència, **no centrant-nos només en violència física, ni només de parella**.
- Les iniciatives s'han de proposar des d'una **pedagogia feminista** que abordi les **causes**, en connexió amb la desigualtat i qüestionar els patrons i els comportaments que avalen el patriarcat.
- Reprendre el paper de les dones víctimes: repolititzar, visibilitzar. Formació de **sobrevivents** com a agents de violència de gènere (promotores de prevenció), que expliquin des d'una experiència de primera mà també com a forma d'empoderament.
- Treballar l'empoderament (individual i grupal): joves, autoestima, sexualitat... no posar només el focus en les dones, sinó també en els homes/nois.
- Treballar la prevenció des de models positius, buscar i formar **models de referència** en prevenció (persones concretes amb les que s'identifiquen): Per exemple: formar homes/nois per treballar masculinitats, dones gitanes per treballar amb noies joves de la seva mateixa ètnia...].
- Incidir més en les xarxes **socials**, mitjans de comunicació... (parant compte ja que moltes vegades els mitjans de comunicació es mengen el missatge que llancem i li donen la volta).
- Reprendre **accions simbòliques** i creatives exitoses per difondre assoliments.
- Reprendre el paper de les **associacions** com a agents educatius en la prevenció de la violència.



- **Autodefensa** feminista per la prevenció.
- Plantejar que la prevenció i l'educació no només cal implantar-les a les escoles sinó que han d'arribar a gent de **totes les edats i àmbits**.

## Educació formal

- Destacar la importància de desenvolupar la **coeducació**, trencar amb el miratge de la igualtat i els estereotips sexistes en l'educació com a forma de prevenir les violències i exigir la perspectiva de gènere de forma transversal en tot el currículum.
- A més, exigir l'existència i l'obligatorietat d'assignatures **específiques**: educació afectiu sexual, educació per la ciutadania, assignatura d'igualtat /gènere (ara optativa)... amb continuïtat i en tots els cicles educatius.
- Consolidació de plans **d'igualtat en centres educatius** i de la incorporació de la igualtat en els plans d'estudi amb caràcter obligatori i **avaluació d'aquests**. Revisar com s'incorpora la **prevenció de la violència** en aquests plans.
- És important començar a primària, trencant amb el tòpic "és un tema molt fort" i abordar-lo en totes les **edats**, no només com un "tema per joves".
- Identificar els **recursos** en coeducació existents i denunciar la violència i la desigualtat existent en **llibres** de text i altres materials i pràctiques educatives.
- **Visibilitzar i difondre** victòries i bones pràctiques.

## Educació no formal

- Reconèixer el treball de prevenció i formació que realitzen en els diferents àmbits d'actuació tant el **moviment feminista com altres organitzacions socials**.
- Importància de trencar el miratge de la igualtat, els estereotips sexistes i denunciar la violència masclista en tots els àmbits per prevenir la violència:
  - o **Mitjans de comunicació**: exigir un tractament adequat de la violència (no centrar les informacions únicament en els feminicidis, sinó buscar major profunditat a més de trencar estereotips; específicament: denúncies falses i violència contra els homes) i denunciar continguts audiovisuals (TV, publicitat...) sexistes. Proposar als mitjans publicar mensualment les sentències condemnatòries.
  - o En **empreses**: lluitar contra la violència en l'àmbit del treball.
  - o Amb les **famílies** aprofitar els programes d'atenció a la família existents per introduir de forma transversal la violència i models alternatius de masculinitat.
  - o Amb **partits polítics**, plantejant compromisos contra les violències (exemple: processos electorals).



- o Importància del **reconeixement simbòlic** del feminisme: places 25N, escultures de dones, carrers amb noms de dones... així com incorporar pautes igualitàries en tots els àmbits (llenguatge inclusiu...).
- o **Documentar** les històries de vida de dones assassinades tant per humanitzar com a per aprofundir en les anàlisis.

## En el moviment feminista i societat civil

- **Trencar la misogínia i la normalització de la violència** es importantíssim com a punt de partida: hi ha rebutjament a algunes formes de violència però no a totes o a la discriminació. (Per exemple: el que va passar al camp del Betis i la resposta de la Federació de Dones joves denunciant-ho).
- A vegades s'inverteix molt en elaborar **discursos molt complexos** i això no arriba a totes les dones. És necessari que *el nostre llenguatge i els nostres missatges siguin més accessibles* per arribar a tota la societat, també als homes. Les campanyes han de ser **pedagògiques** (Per exemple: campanya antirumors racistes), humanitzats i que ajuden a "traduir" els drets i els processos legals. Els missatges han de ser clars, senzills i han de buscar un resultat concret (mesurable i avaluable).
- Dissenyar estratègies de **comunicació** fortes i efectives en **formats diversos**. (compatibilitzar vídeos, tweets, amb textos i altres formes ). Fer **activisme per les xarxes** i utilitzar altres mitjans i eines de comunicació, més diversos i **creatius** (performances, audiovisuals, creativitat, accions cridaneres...) per aconseguir una més gran difusió de les accions i arribar a més gent.
- **Identificar aliades** artistes (com va passar als Oscars) que facin de portaveu del tema de les violències.
- Identificar **periodistes i mitjans aliats** per donar suport a les nostres campanyes i per fer de portaveu del tema de les violències.

## Atenció i tractament

---

### Exigències a l'administració pública

- Necessitat de **coordinació interinstitucional** (tot i que s'ha avançat en alguns protocols puntuals) i la necessària connexió entre igualtat i violència.
- Exigència de més **recursos i serveis públics i de qualitat**: cases d'acollida, atenció 24H..., davant de la privatització i la precarització de molts serveis.
- Exigir accés a **informació i dades** sobre els procediments i recursos (dels que es disposa i dels que s'hagin disposat).
- **L'atenció integral és un dret** que ha de ser cobert per l'administració pública. Ha de ser una atenció integral i a llarg termini no condicionada: informació, accés a recursos, protecció i assessorament jurídic, recuperació i normalització.



- Incloure en aquesta atenció integral una atenció psicològica de qualitat en el temps i no condicionada (a les dones i a menors afectats) i aprofundir **en altres elements d'atenció**: treball, recuperació, recursos, vivienda, atenció psicològica. *Si no s'aborden alguns d'aspectes deixaran el procés per necessitat de treballar.*
- Reforçar **moments d'especial desprotecció** de les dones que s'enfronten a la violència masclista, mitjançant l'**acompanyament**: interposició de la denúncia a comissaria, valoració del risc per part de professionals especialitzats i acompanyament al jutjat.
- Canviar el focus quan es realitza l'atenció: el més important són les **dones** i no la violència que pateixen. Son **subjectes de dret** i no usuàries. Eliminar l'enfocament que culpabilitza i responsabilitza les dones de la violència.
- Émfasi en els **agressors**
  - o Focus de control policial en els agressors i no en les dones.
  - o Treballar amb els homes deixant de vincular les teràpies i cursos a la reducció de penes que no estan produint transformació profunda.
  - o Visibilitzar les condemnes i acabar amb la percepció d'impunitat. Publicar dades estadístiques mensuals de les sentències condemnatòries.
  - o Treballar sobretot en educació (Conveni d'Istanbul) obligatori.
- Exigir que siguin **professionals especialitzades**, que intervinguin bé i que s'apliqui la llei, denunciant les males pràctiques.
- En la **formació per** l'atenció cal avançar en la comprensió de la violència, anar tornant a les bases teòriques des de les que es va crear el model d'atenció, perquè sigui transformador: mantenir el vincle entre la intervenció i la política. Per construir i aplicar els instruments tècnics és necessari comptar amb bases amb enfocament feminista.
- **Fomentar l'atenció de les professionals**, que les poques que treballen bé és a costa de la salut i sobrecàrrega de feina.

## Des del moviment feminista i la societat civil

- **Autodefensa** feminista com a estratègia col·lectiva, com a prevenció i resposta però no com a única resposta sinó complementant-la amb altres estratègies.
- **Articulació amb professionals per compartir informació**, bones o males pràctiques. **Coordinar-nos** per intercanviar informació "bona i actualitzada".
- **Augmentar la incidència de les professionals** del sector a través de pressions en reunions institucionals (promoure protocols, redactar queixes), denúncia de casos significatius i cerca de criteris comuns d'actuació.



- Visibilitzar les **males pràctiques i denunciar-les**, com als seus responsables.
- Tener un espai segur i de protecció per les **defensores** que ens cuiden en els diferents àmbits. Generar així **espais de cures** generals.
- Conèixer processos d'associacions amb **dones supervivents com a agents de canvi**: acompanyament, intercanvi...

## Camp Jurídic

---

### Exigir a l'administració pública

- Exigir l'acompliment de la llei, la seva aplicació i desenvolupament normatiu.
- **Ampliar el concepte jurídic de violència de gènere**. En el Conveni d'Istanbul es reconeixen com a formes de violència de gènere el tràfic, la violència sexual, la mutilació genital femenina, etc.
- En l'**assessorament jurídic**:
  - o Ser conscient que **la violència és un procés** que afecta totes les facetes de la persona (psicològica, social, educativa) i per tant, és important assessorar també sobre les possibilitats econòmiques postdenúncia (drets laborals, recursos, possibles ajudes econòmiques).
  - o Tener en compte les **"especificitats"** com el tipus de violència rebuda (tenint en compte també les violències menys visibles), el nivell cultural, persones que puguin acompanyar, etc.
- **Exigir l'acompliment de les seves funcions** així com l'**especialització** del personal, a tots els nivells i els recursos necessaris per aconseguir-ho. Exigir formació generalitzada: advocacia, jutges/esses, policia ... i avaluar els processos de formació que reben (contingut, hores i professorat).
- Que la **valoració de risc la puguin fer professionals especialitzats i les associacions** (no només la policia , com en la identificació de víctimes de tràfic) i reconèixer el testimoni de les dones mateix. Valoració de la violència en la seva magnitud: no només violència física, sinó sexual, psicològica.
- **Avaluar l'impacte de la crisi** i saber com ha afectat als processos de protecció i processos judicials .
- Procés judicial:
  - o Denunciar la dependència de l'**ordre de protecció per** accedir a altres recursos i/o serveis.
  - o Importància del reconeixement i donar valor a la veu i el **testimoni de les dones** com a subjectes de dret.



- o Ajudar a traduir els drets i processos legals; que siguin més **pedagògics**.
- o **Assessorament** a les dones sobre el procés integral de violència i informar-les també adequadament sobre les denúncies: què suposa, com fer-les, què es necessita...

## Des del moviment feminista i societat civil

- **Articulació amb professionals per compartir informació.** Crear un registre d'actuacions i decisions. Visibilitzar les decisions d'uns jutjats i altres i veure quines que són bones o males pràctiques. **Coordinar-nos** per intercanviar informació "bona i actualitzada" de pràctiques i resultats judicials, conèixer recursos i estar atentes a les noves estratègies neomasclistes.
- Apostar pels processos de **litigis estratègics** (Per exemple: cas Àngela González, el marit va assassinar la seva filla i la CEDAW ha condemnat el Gobierno a indemnitzar la mare). No s'ha fet prou seguiment. Sembla que és el ministre de justícia qui en té la responsabilitat; va enviar un llistat de legislació, intentant justificar-se, però no és el que la CEDAW demanava. Podria ser una acció de IP.
- Utilitzar eines com el **Protocol d'Istanbul contra la Tortura i l'Estatut de les Víctimes**, així com exigir el dret a la reparació en casos extrems com altres formes de violència.
- Fer **seguiment de les males sentències** (com la Federació de Dones Progressistes) i amb els Punts de trobada.
- **Difondre els avenços** de les sentències **per poder col·lectivitzar-los**.





## CAPÍTOL II: SOM MOLTES A LLUITAR SUMANT FORCES CONTRA LES VIOLÈNCIES MASCLISTES



En aquest Capítol recollim els continguts principals abordats a la Trobada, *En la lluita somos muchas. sumant fuerzas contra las violencias machistas – Indarrak batuz indarkeria matxisten kontra. Emakume ugari borrokalari*<sup>16</sup>, que es va celebrar durant els passats 4 i 5 de juny de 2015, a Bilbao.

Tal com vam plantejar en la introducció d'aquesta Trobada, més de 70 persones de diferents sectors vam treballar per:

- Aprofundiren el diagnòstic de l'abordatge de les violències masclistes des de diferents àmbits.
- Incidir en les diverses estratègies posades en marxa en la lluita contra les violències masclistes i altres que és necessari que comencem a tractar.

La primera jornada de les trobades, que estava oberta al públic, va arrencar amb una repassada a les trobades anteriors, a fi de situar les assistents sobre el moment en el que es trobava el procés.



La primera ponència va analitzar les principals conclusions que van aparèixer durant les trobades prèvies sobre la situació de les violències masclistes des de la perspectiva de les professionals i feministes que treballen dia a dia amb dones en situacions de violència. En primer lloc, volem destacar que en el projecte hi han participat més de 200 dones i 100 col·lectius. Les conclusions marquen possibles línies d'actuació en la lluita per l'eradicació de les violències masclistes.

El contingut complet d'aquesta primera ponència està disponible en el primer Capítol de la publicació *Diagnóstico: nudos i estrategias frente a las violencias machistas*.

<sup>16</sup> [www.mugarikgabe.org/blog/2015/05/22/jornades-en-la-lucha-somos-muchas-sumando-fuerzas-contra-las-violencias-machistas](http://www.mugarikgabe.org/blog/2015/05/22/jornades-en-la-lucha-somos-muchas-sumando-fuerzas-contra-las-violencias-machistas)



La resta del matí va transcórrer amb les intervencions de quatre expertes en diferents àmbits d'actuació, imprescindibles en la lluita contra les violències masclistes: legislatiu, jurídic, educatiu i d'atenció, amb l'objectiu d'afinar en el diagnòstic plantejat en el Capítol I d'aquesta publicació.



## APROFUNDINT EN EL DIAGNÒSTIC

**Anàlisi crítica de les deficiències del marc normatiu així com de l'aplicació i posada en marxa dels instruments per part de les institucions públiques des de l'àmbit legislatiu, jurídic, d'atenció i educatiu<sup>17</sup>**

### Camp Legislatiu i Jurídic

La primera ponent, María Naredo<sup>18</sup>, va participar a la trobada a través d'un vídeo que es va projectar el primer dia. De la seva intervenció volem destacar la importància que va donar a reprendre en l'agenda feminista el debat entorn de les violències masclistes, ¿Deixem de banda la qüestió amb l'aprovació de la Llei Integral? ¿Les feministes hem estat pendents dels debats vinculats a la Llei? ¿I de la seva aplicació? Naredo va analitzar les deficiències de la legislació actual i va parlar de la importància de legislar sobre altres violències masclistes que no estan recollides. A més, va explicar com han afectat les retallades en la prevenció de les violències. "Aquests [los pressupostos] van començar malament i segueixen pitjor", va assegurar.

Naredo va exposar la valoració realitzada de la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de gènere, després d'una dècada des de la seva aprovació.

<sup>17</sup> Disponible l'audio complet en <https://soundcloud.com/mugarikgabe/primera-mesa-emakumeborrokalari>

<sup>18</sup> Video de María Naredo disponible en <https://vimeo.com/130958651>



Aquesta llei va néixer com una bona pràctica i va ser una de les més avançades d'Europa i segueix sent una excepció, però mirant l'àmbit mundial, hi ha altres lleis llatinoamericanes (Mèxic, Venezuela, Colòmbia, El Salvador) que contenen avenços més importants.

Una de les principals carències és que és una llei que és parcial en el tipus de violència que aborda.

El moviment feminista va ser en la lluita amb l'aprovació de la llei, però en els primers anys d'aplicació no es va prioritzar l'exigència de la seva aplicació, cosa que afortunadament s'està fent ara. Cal tenir en compte que el moviment feminista està tip de lleis, plans... que després no es compleixen ni s'hi destina pressupost.

Després de 10 anys de vigència, la llei encara té moltes dificultats; és una llei que està sobre el paper però no en la realitat, ja que la seva aplicació no està repercutint en drets en la vida de les dones. Hi ha molts obstacles i traves de la llei, específicament en la seva aplicació.

Mai no s'ha destinat pressupost per tot allò que s'havia de posar en marxa i comparativament amb els diners destinats a altres partides, (campanyes de reclutament a l'exèrcit, seguretat vial...), és molt menor i fa evident la manca de prioritat governamental. Cal recordar que un incompliment de llei és un incompliment de responsabilitats institucionals.

Destaca que la llei no s'ha desenvolupat en allò que fa referència a la prevenció ni a l'assistència integral a les dones. En algunes Comunitats Autònomes s'ha avançat més i en altres menys, però ha mancat una aplicació homogènia i completa.

En la part de l'atenció integral a les dones que recull el suport psicològic, jurídic, d'accés a la vivenda i altres tipus de suports d'inserció laboral, cal subratllar que s'ha desenvolupat des d'algunes comunitats autònomes, però han mancat uns estàndards mínims, i que la implantació no depengui de la conselleria de cada Comunitat Autònoma, en funció que tingui més o menys sensibilitat. S'han de garantir uns recursos mínims que han d'estar disponibles en tots els casos.

A més, els requisits s'han guiat amb un enfocament assistencial i s'ha pretès que les dones s'hi ajustessin, en lloc de fer que els requisits s'adaptessin a les dones.

Pel que fa a justícia, forma part d'una complexitat que cal conèixer i entendre per poder comprendre l'entramat de la violència masclista i, malgrat tot, la justícia segueix sumant episodis i no té una visió integral de la violència. Així mateix, són contínues les males pràctiques: denúncies creuades com a si fossin violències entre iguals; la custòdia de filles/s (que no són un apèndix de la relació i que no es pot obviar que les relacions estan atravesades pel patriarcat...) Els neomasclismes estan guanyant la partida en l'àmbit judicial, que era l'estrella de la llei.

Per altra banda, la promesa d'accés a la justícia dels jutjats d'especialització d'atenció a les dones és una proposta incomplerta, ja que continuen les traves anteriors a aquesta llei.

Si es fa referència a temes de qualitat per avaluar la llei, la pregunta és, ¿què exigim als recursos? Hemos vist que se n'han ocupat des d'ordes religioses fins a empreses constructores, i tot això ha suposat que la implementació de la llei no s'hagi garantit.



No es fan avaluacions d'impacte de les polítiques públiques, i aquesta llei no és una excepció. L'avaluació que se'n va fer als 3 anys d'aplicació va desembocar en un catàleg de mesures, que no n'analitzaven la implementació i molt menys, l'impacte. Al 2009 una subcomissió parlamentària va fer una ronda de valoracions, però va deixar ben clar que els resultats no eren obligatoris per al Govern. Cal una avaluació participativa amb les dones que passen pels serveis, ja que són els seus drets els que són objectes de judici.

Hi ha hagut una gran opacitat en temes pressupostaris, perquè és molt difícil rastrejar els diferents pressupostos de les Comunitats Autònomes i de l'administració central, però s'ha pogut estimar que hi ha hagut retallades. Algunes xifres com la partida pressupostària 232C que és específica, ha patit un descens important.

Des de l'inici es veia la manca de pressupost, aspecte clau per la implementació, en especial en l'àmbit de la prevenció, que no ha tingut cap prioritat. En l'assistència integral també hi va haver retallades al 2007, amb una baixada pressupostària. A partir d'aquí s'ha deixat que cada Comunitat Autònoma i municipi s'organitzés com pogués. No hi havia una garantia de pressupostos mínims, ni de la qualitat dels recursos, ni de les condicions laborals de les companyes que estan treballant en el sector.

A mode de conclusió es poden anomenar una sèrie d'urgències, a partir de la valoració dels 10 anys de la llei:

- 1) Augmentar la visió de la llei a altres violències masclistes (violències sexuals en l'entorn laboral, en el món estudiantil, en l'àmbit públic, nenes abusades per familiars...), violències que reclamen atenció, dades i especialitzacions, front a la mirada restrictiva de la llei integral del 2004 (parella, exparella).
- 2) Realitzar una mirada heterogènea, múltiple. S'han donat discriminacions legals en l'aplicació de la llei. Cal tenir una visió múltiple per garantir una vida lliure de violències que pateixen tantes migrades, dones en situació irregular, víctimes de tràfic, sol·licitants d'asil, dones amb diversitat funcional... Dones que no entren en el perfil de víctima que accedeix als recursos.
- 3) Donar resposta a les demandes existents. De què es parla quan parlem dels recursos en l'àmbit local. ¿Quin tipus de recursos, quants? ¿quines garanties de qualitat tenen? ¿estan contentes les dones? Cal preguntar-ho i respondre les demandes que ja són sobre la taula.
- 4) Acabar amb les violències institucionals que viuen les dones als jutjats. Se senten denúncies algunes vegades, però els mitjans de comunicació invisibilitzen totalment aquest problema. S'està incomplint la llei i totes les Convencions que tenen a veure amb els Drets Humans d'accés a la justícia, a la protecció i a la no impunitat de la violència masclista.
- 5) Garantir el dret a la reparació en els seus quatre elements: la indemnització, les garanties de no repetició, la completa recuperació i la satisfacció - difusió de la



veritat. Està oblidat en referència a les violències masclistes i en canvi es pot trobar en altres violacions de Drets Humans.

Des del punt de vista jurídic, Isabel Quintana<sup>19</sup>, procuradora i membre d'argitan<sup>20</sup>, y Brujas y Diversas<sup>21</sup>, va destacar els obstacles i les traves legals a les que s'enfronten es que treballen als jutjats a causa de la manca de formació i, per tant, de professionalització de les persones que acompanyen les dones víctimes de violències masclistes. Els judicis ràpids, per exemple, obliguen a les dones a arribar al jutjat sense la preparació emocional i legal que necessiten per afrontar uns processos llargs i molt dolorosos. Acudir a la justícia no és un camí de roses, en moltes ocasions les dones se senten soles i desprotegides. Quintana, a més, va incidir en la importància de reconèixer les dones com a subjectes de drets sense qüestionar les decisions que prenen.

Després de 10 anys de la Llei, el panorama és desolador. Naturalitzem les morts de cada any, que ascendeixen a més de 800 dones assassinades en la darrera dècada.

Baixa el número de denúncies perquè les dones no veuen la denúncia com a opció i s'incrementa el nombre de dones que tot i denunciant, es fa enrera a mig procés, ¿per què decideixen que no paga la pena?

Hi h diversos aspectes que cal destacar, com les falses expectatives que es creen les dones, per exemple, quan els diuen que els judicis són ràpids, quan són processos molt llargs, que comporten un gran desgast. Tal vegada, si tinguessin aquesta informació de bon principi, ni tan sols haurien denunciat.

Per altra banda, com que no hi ha una anàlisi sobre els motius de desistiment del procés per part de les dones, els operadors jurídics acaben realitzant anàlisis subjectives, qüestionant les dones per les seves actuacions .

Les contradenúncies ajuden a aquesta visió de sumes de casos en les que es perd la perspectiva del cas, s'obliden les violències masclistes i es passa a una suma i contrasuma de denúncies.

Així mateix, el mite de les denúncies falses està aconseguint que no es vegin les dones com a subjectes de dret sinó com a beneficiàries de recursos, per la qual cosa sempre se sospita d'elles. A més, es transmet la idea que els sobreseïments són denúncies falses.

Cal formar el personal de la fiscalia, l'advocacia, la judicatura, la sanitat, els centres d'informació, la policia ... perquè hi ha molt poca formació específica sobre les violències masclistes, menys encara que tingui en compte la diversitat i les desigualtats de gènere. A Euskal Herria es va fer un estudi on es preguntava pels cursos en què havia participat sobre la temàtica i un 65% declarava que augmentaria la formació, un 60% la qualitat d'aquesta, un 73% la formació específica per comprendre la conducta de les dones i més de la meitat van reclamar personals per l'atenció. S'ha de ressaltar que la interinitat dins

19 Entrevista realitzada a Liz Quintana disponible en <https://vimeo.com/130958587>

20 <http://argitan-barakaldo.kzcomunitates.net/es/html>

21 <https://www.facebook.com/Brujas-y-Diversas-Sorgin-eta-Anitzak-528993970572413/timeline>



dels jutjats de violència és molt alta i cal preguntar-se si totes les persones que hi passen estan especialitzades.

El tracte rebut per les dones als jutjats és pèssim i molt mal valorat per les mateixes, sent el pitjor valorat el de la fiscalia. A més, hi ha una manca de confiança sobre el que expliquen les dones, que empitjora en el cas de les dones migrades amb qui s'accentuen els prejudicis i estereotips. En molts casos no es veu a les dones com a subjectes de dret sinó com a beneficiàries de recursos.

D'altra banda, ens trobem a moltes dones que no tenen informació sobre el procés ni el procediment; s'enfronten a un vocabulari complex i a més se'ls exigeix que prenguin decisions ràpidament.

També hi ha la creença de la justícia gratuïta, que no tots els processos són gratuïts, hi ha mala informació al respecte. Per les informacions que es faciliten, hi ha un imaginari col·lectiu que interpreta que si una dona denuncia, no deu tenir problemes econòmics. Tanmateix, la realitat és que hi ha uns criteris específics per proporcionar els recursos als que moltes dones no tenen accés i que l'administració exigeix una sèrie de tràmits que són irrealistes, arribant fins i tot pot posar en perill la seva vida. Per exemple, una dona copropietària que abandona la vivenda amb fills o filles, si en vol adquirir una altra, els serveis públics li exigeixen treure rendiments a l'antiga vivenda, (on viu el seu agressor); és obligatori que tingui una sentència de separació per reclamar pensió d'aliments, encara que vulgui amagar-se perquè el seu agressor no sàpiga on és...

La violència és encara més invisible en les dones dependents que necessiten atencions, perquè la violència es tan *subtil* com que no siguin ateses les teves necessitats d'atenció, com no donar de menjar, no proporcionar beguda...

Per últim, cal destacar la preocupació de com en les generacions més joves es perpetua la violència masclista i a més no es percep. Existeix una contradicció entre el discurs, que rebutja la violència masclista i les pràctiques de control i assetjament (Per exemple: a través de les noves tecnologies existents). Costa visibilitzar la violència i que la reconguin. A més, quan es parla de violència, la majoria de les vegades es conceptualitza la recollida en la llei (referida únicament a parella i exparella) i això fa que costi visibilitzar les altres violències, i que la joventut no se senti identificada.





Nativitat Veraguas<sup>22</sup>, del col·lectiu Dones amb Empenta<sup>23</sup> explica com les retallades i la manca de voluntat política han afectat l'atenció a les víctimes, com les derivacions fallen i explica quins recursos té la ciutadania a l'hora d'intervenir en una situació de violència. ¿El millor consell? Respectar la víctima.

Quan s'aprova la Llei estatal, es parla d'una atenció integral que unifica problemàtica i reconeix drets, tot i que invisibilitza altres violències masclistes que no siguin de l'àmbit de la parella.

Des de Catalunya es redacta la llei catalana, Llei del dret de les dones a eradicar la violència masclista, Generalitat de Catalunya, 24 d'abril de 2008, on es reinterpreta el marc ideològic superant el terme violència de gènere; es parla de violències masclistes (parella, familiar, laboral, comunitària, mutilació genital femenina, matrimonis forçosos, tràfic, explotació sexual, agressions sexuals de desconeguts, abusos a nenes). Però, tot i que l'atenció és competència autonòmica, la llei catalana està supeditada a la llei estatal, és a dir, en termes penals no es pot incidir.

En la implementació de la xarxa pública d'atenció, a Catalunya es van crear recursos: els SIADs (d'informació i atenció a les dones) i els SIEs (d'atenció i recuperació), però es va fer externalitzant els serveis i als concursos públics es presentaven empreses del tercer sector o fins i tot empreses del ram de la construcció.

Essent així, cal preguntar-se: si els recursos d'atenció no estan gestionats per entitats feministes, el model d'atenció, ¿qui el decideix?

Nosaltres creiem que hi ha un model d'atenció feminista, hi ha una manera d'entendre la violència i hi ha una manera d'interactuar amb les dones que es troben en situació de violència i aquest model hi ha de ser el que s'apliqui.

A Catalunya, que marca el model d'atenció és la Generalitat. Actualment, estan implantats els protocols, els instruments d'avaluació i la sistematització, que conclouen en innumerables escales que, en lloc de ser una orientació, permeten no pensar.

Es detecta la següent dificultat destacable: hi ha una resistència ideològica a les dues lleis (l'estatal i la catalana) que a més s'ha justificat per la crisi econòmica. Els serveis d'atenció s'han difuminat en una atenció familiar, perdent d'aquesta manera, l'enfocament i contingut ideològic de les lleis.

La resposta que s'està donant des de l'àmbit de l'atenció és protegir les dones de la violència institucional. Per això, cal començar a parlar de que les persones professionals siguin feministes, com a manera de garantir l'atenció.

És important consensuar un marc d'atenció feminista en el que es vegi a les dones com a subjectes de dret, com a supervivents que poden superar-se i sortir-se'n; pensant que el procés, des de l'atenció a la recuperació és un exercici polític, que és incidència política,

<sup>22</sup> Entrevista realitzada a Nativitat Veragues disponible a <https://vimeo.com/131071414>

<sup>23</sup> [www.dae.cat](http://www.dae.cat)





que s'està fent política perquè la manera de relacionar-se és política. Un marc d'atenció alternatiu als *models de protocols* que fan creure que es pot intervenir sense reflexionar.

L'instrument de treball de la professional d'atenció és la relació entre dues persones, com es posiciona i com la dona es va posicionant i fins a on arriba. Ara s'ha posat de moda avaluar la recuperació, i la recuperació la determina la dona expressant fins a on vol arribar, no la professional. És ella la que ha de marcar els objectius de treball.

Sembla que hi ha estudis amb perspectiva de gènere i no n'hi ha, sembla que hi ha formació especialitzada, i no n'hi ha. En la formació a professionals es troben moltes resistències, no es demanen coneixements del marc teòric i conceptual, se sol·liciten instruments per la intervenció, sense entendre que l'instrument per la intervenció és precisament el marc conceptual.

No pot funcionar un model que pensa que en la violència es pot intervenir com a si fos una olla express, quan la violència es cou a poc a poc com un caldo, per la qual cosa, la no-violència també es fa amb temps, amb maneres diferents de relacionar-se.

Un repte interessant per construir conjuntament és dotar d'un llenguatge científic a aquesta manera diferent de relacionar-nos amb les altres i de pensar per un mateix que està passant, per defensar que el model d'atenció correcte és aquest i no el que fa passar multitud d'escalaes o el que imposa innumerables protocols d'intervenció.

## Camp Educatiu

María del Mar Zamora<sup>24</sup>, de l'Asociación en Defensa de la Imagen Pública de la Mujer<sup>25</sup>, va analitzar la importància de l'educació davant de les violències masclistes a través de les reformes educatives. La LOGSE, contava, va ser la primera llei d'educació que incorporava la igualtat entre homes i dones en els seus principis. A totes les escoles de l'estat espanyol, segons la Llei Integral de Violència de gènere, s'hauria de poder trobar personal format en gènere. S'hauria, s'hauria, s'hauria...

Hi ha una aposta clara sobre que la violència masclista es combat des de l'educació i des de l'escola pública.

Des de 1970, l'Estat espanyol ha sofert molts canvis en l'educació, com demostren les set lleis educatives que s'han aprovat d'aleshores, però la veritat és que hi ha hagut tres lleis que han estat les vertebradores de l'educació a l'Estat respecte al tema de la prevenció de la violència, (a més de les lleis d'igualtat o contra la violència que tenen apartats específics referits a l'educació):

<sup>24</sup> Entrevista a M<sup>a</sup> del Mar Zamora disponible a <https://vimeo.com/130958624>

<sup>25</sup> <https://es-es.facebook.com/adipdona>



- La Llei General d'educació de 1970, que va fer que l'educació fos obligatòria fins als 14 anys,
- la Llei Orgànica General d'Ordenació del Sistema Educatiu (LOGSE) de 1990, on s'estableixen les bases per una educació coeducativa,
- i la Llei Orgànica d'educació de 2006, que inclou l'assignatura d'educació per la Ciutadania i Drets Humans.

La llei Orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per la millora de la qualitat educativa (LOMCE), neix amb la idea de deixar sense aplicació les dues últimes lleis per no haver complert amb els objectius educatius de l'Estat, elimina l'assignatura de ciutadania i promou la segregació entre sexes.

Si analitzem els pressupostos d'educació, entre el 2012 i el 2015, segons l'Informe *A las elecciones con tacones i maquillaje*<sup>26</sup>, hi ha hagut un retocés de la inversió en educació en totes les Comunitats Autònomes llevat de les Balears, Euskadi i Extremadura. Les que més han retallat són Aragó i Madrid, seguides d'Astúries i València. L'àmbit educatiu és decisiu per aconseguir la igualtat entre dones i homes i la disminució de pressupost influeix negativament en aquest objectiu.

Respecto a la Junta d'Andalusia, compta amb un pressupost amb perspectiva de gènere des del 2014. En relació a la integració de l'enfocament de gènere en la planificació pressupostària en matèria d'educació, la Consejería disposa del I Plan de Igualdad entre Hombres i Mujeres en L'educación, com a instrument important i necessari per reduir les desigualtats per qüestió de gènere, que estableix dos nivells:

- 1) Recursos encaminats a la conciliació de la vida laboral i familiar, que expliquen amb dos programes pressupostaris en l'àmbit educatiu: Servicio d'apoyo a las Familias i Educación para la Primera Infancia.
- 2) Recursos encaminats a influir sobre els estereotips i valors fortament arrelats

A l'avaluació realitzada per l'*Agencia Andaluza de evaluación Educativa* es destaca la participació de les dones en els òrgans directius dels centres docents i la participació i implicació del professorat en els plans, projectes i programes des d'una perspectiva de gènere.

Entre les dificultats que es troben per portar a terme la prevenció de les violències en educació es destaquen:

- La LOMCE, que suprimeix les assignatures de "Educació per la ciutadania i els drets humans" i "Educació ético-cívica" i modifica la matèria de "Filosofia i ciutadania" ometent la segona part, en la qual es tractaven els temes d'igualtat entre sexes.

<sup>26</sup> [www.fsc.ccoo.es/comuns/recursos/99922/doc222262\\_pressupostos\\_del\\_Estat \\_para\\_2015\\_\\_a\\_las\\_elecciones\\_con\\_tacones\\_y\\_maquillaje.pdf](http://www.fsc.ccoo.es/comuns/recursos/99922/doc222262_pressupostos_del_Estat_para_2015_a_las_elecciones_con_tacones_y_maquillaje.pdf)



- La baixada de pressupostos.
- Les escoles religioses i segregades: hi ha més de 60 centres amb educació diferenciada en tot l'Estat i 24 d'ells estan vinculats a l'Opus. El tema de la religió és un gran problema, sobretot en zones com a Andalusia on està molt estesa.

Davant d'això, es plantegen les següents propostes:

- Pacte Femnista d'estat perquè els pilars educatius no es moguin a cada govern que arribi al poder.
- Eliminació del concordat amb la Santa Seu.
- Derogar la LOMCE, norma regressiva que fa desaparèixer els continguts específics en matèria d'igualtat entre dones i homes i de prevenció de violència masclista.
- Impulsar plans de formació inicial i permanent pel conjunt de professionals en matèria d'igualtat i contra les violències, de la mà de dones que treballen des del feminisme activista (no per gent que tingui màsters i no siguin feministes).
- Elaborar materials i continguts curriculars sense estereotips sexistes ni llenguatge discriminatori.
- Presència en els consells Escolars d'una persona especialitzada per impulsar mesures educatives.
- Campanyes de difusió i sensibilització en l'àmbit educatiu, publicitat, mitjans de comunicació i noves tecnologies de la informació, dirigides especialment a infància, adolescents i joves.

En acabar la segona mesa de la primera jornada de les trobades, les assistents es van traslladar a la plaça de la Catedral de Santiago per realitzar la **performance contra les violències masclistes: WOMEN IN BLACK**. L'acció, impulsada pel col·lectiu Mujeres Imperfectas<sup>27</sup>, s'està repetint en diferents llocs de l'Estat espanyol. Aquesta acció respon a una necessitat que recurrentment apareguda al llarg de les trobades: és indispensable repensar la mobilització social, crear noves formes d'incidir en la política. La idea de l'acció es senzilla i impactant: un grup de dones, totes vestides de negre, s'estiren al carrer, immòbils, i posteriorment mantenen un minut de silenci davant de les siluetes dels seus cossos que s'han marcat a terra. ¿L'objectiu? Fer evident la gravetat de la violència masclista, que sembla passar inadvertida en la societat.

---

<sup>27</sup> <http://donesimperfectas.blogspot.com.es>





## CONEIXENT ESTRATÈGIES CONTRA LES VIOLÈNCIES MASCLISTES

Durant tota la trobada, amb el propòsit de tenir presents les diferents formes de denúncia, també des del camp artístic, es va exposar la instal·lació **ZAPATOS ROJOS** de la mà de Ecuador Etxea<sup>28</sup>. Zapatos Rojos és una instal·lació d'art públic i obra de l'artista visual mexicana Elina Chauvet, que denuncia la violència masclista en totes les seves expressions. La sabata representa un testimoni d'una desaparició i mitjançant aquest treball es fa una denúncia pública de la vulneració dels drets humans de les dones i una crida a la societat a solidaritzar-se i exigir justícia pels assassinats de dones, joves i nenes.



<sup>28</sup> [http://ecuadoretxea.blogspot.com.es/p/blog-page\\_5.html](http://ecuadoretxea.blogspot.com.es/p/blog-page_5.html)



## Estratègies d'intervenció social i jurídica. Anàlisi de les iniciatives

---

A la primera mesa de la segona jornada, titulada *Estratègies d'intervenció social i jurídica. Anàlisi de les iniciatives* vam poder conèixer diferents iniciatives contra les violències masclistes de l'Estat espanyol.

Lola Fernández<sup>29</sup>, de Incide<sup>30</sup> a través de l'experiència del projecte "Cuenta Conmigo" va exposar la importància que siguin les dones sobrevivents de violències masclistes, les encarregades de col·laborar en el procés de recuperació d'altres dones.

Laura Banyos va presentar la *Red de Resistència i Respuesta a les violències masclistes*<sup>31</sup>, de la qual forma part, explicant com es va crear, com treballen i quins són els seus aprenentatges, així com les debilitats que han tingut.

Laia Serra, advocada catalana del col·lectiu *Dones Juristes*<sup>32</sup>, va intervenir amb la ponència *Empoderant-nos amb els itineraris judicials*. Durant la seva intervenció va insistir en la importància de teixir aliances entre el moviment feminista i les professionals de la judicatura.

Les idees que van llançar cadascunad'elles són les que es presenten a continuació.

### Dones sobrevivents com a subjectes actives en la lluita contra les violències

---

La proposta del projecte "*Cuenta conmigo*" on s'emmarca la iniciativa presentada, va sorgir de la necessitat de buscar una eina, ja que arribaven moltes dones amb problemes de feina serveis d'atenció, però es detectava que al darrere hi havia clars símptomes de violència masclista dins de la parella. Es van detectar dues necessitats: formació sobre detecció de violència de gènere a orientat res i orientat rs de treball, i creació d'un espai propi per poder donar resposta a aquesta demanda. El programa va néixer donant resposta a aquestes necessitats.

Es va buscar un recurs que potenciés les capacitats de les dones víctimes de violència, amb la premissa fonamental que elles sabessin interpretar la seva situació. És un camí que no resulta gens fàcil, però és clau pel canvi i així es treballa amb les dones. És bàsic partir de la seva experiència vital, sent respectuosa amb elles i respectant els seus temps i la seva presa de decisions. El programa es basa en l'acompanyament (d'intensitat variable) i en què cadascuna tingui un itinerari personalitzat que s'ajusti a les seves necessitats.

La metodologia es basa en un element fonamental que és el "dret de la ciutadania"; partint del protagonisme de les dones i dret de la ciutadania en la seva presa de decisions. Les dones estan en un procés de superació, en un moment avançat del llarg procés, i la finalitat és que siguin model de referència per a altres dones.

---

29 Entrevista a Lola Fernández disponible a <https://vimeo.com/130958652>

30 [www.incide.org](http://www.incide.org)

31 <https://es-es.facebook.com/red.resistenciarespuesta>

32 [www.donesjuristes.cat](http://www.donesjuristes.cat)



Per a la selecció de les dones es porten a terme entrevistes personals a cada una d'elles, perquè és important saber en quin moment estan i quines habilitats tenen per poder treballar. Per completar la intervenció, es fa a través d'altres recursos de l'entitat amb temes de treball, infància...

La difusió del projecte es fa a través de les xarxes socials i la web i, compta amb el suport de l'Institut Andaluz de la Mujer i àrees d'igualtat de l'Ayuntamiento.

El programa té diverses fases:

- Procés formatiu: els continguts teòrics que es treballen són sensibilització en gènere, violència dins de la parella i desenvolupament d'habilitats en acompanyament.
- Processos de suport que se centren en la identificació de les necessitats i els objectius (temes de treball, recursos de violència o renda activa d'inserció); xarxa amb les dones que estan vinculades a l'administració o a recursos propis i acompanyament (gestions de tipus social o acompanyament a comissaria, jutjats,...).
- Altres activitats: es realitzen també sessions individuals, grupals, trobades lúdiques (presentació de llibres, compres, museu, jardins...), tutories entre dones; tutories de continuïtat que són fonamentals en el tractament de la situació.

Les fites d'aquest programa han estat formar en 3 anys a un total de 21 dones (amb una mitjana de 6 dones per any) i donar suport a més de 80. En total, 103 dones víctimes de violència masclista que han rebut atenció integral. El grup de formació inicialment era de 8 dones i després se n'hi van sumar 25. A la segona etapa, aquestes dones formades donaran r suport a altres i aniran acompanyant a altres dones durant els seu procés personal de sortida de la violència masclista.

Enguany, s'ha incorporat trobades de nenes i nens, en les quals s'ha treballat perquè reconeguin la situació i no idealitzin la situació de violència, així com a la creació de la xarxa de voluntàries de "Cuenta conmigo".

L'experiència de l'entitat és mitjana, però es valoren com a fortaleces els següents elements:

- La implicació de les dones i el clima de confiança i respecte, així com al ritme dels temps individualitzat.
- Situar les dones com a actores fonamentals de canvi, que sense aquest dispositiu no es realitzaria aquest programa.
- La coordinació amb altres entitats.

Les necessitats que es detecten en el programa són les següents:



- La continuïtat del finançament i l'ampliació del programa.
- L'augment de professionals especialistes en matèria de violències masclistes.
- El compromís i la voluntat de distintes administracions per posar solució als problemes detectats.

## Red de Resistència i Respuesta contra les violències masclistes (RRR)

La Red neix al febrer de 2013 a Madrid, impulsada per la comissió de Feminismos Sol i partint de la realitat i les necessitats que es detectaven amb la llei de 2004. Des de la RRR es considera que la llei esmentada no s'aplica en tots els casos i es queda curta perquè no aglutina totes les necessitats. A més hi havia una necessitat de major articulació.

Així va sorgir la idea d'un conjunt de dones diverses amb recorreguts polítics diferents (professionals i activistes), amb el desig de donar una resposta política integral al complex món de la lluita contra les violències masclistes, ja que es considera que el sistema falla i el patriarcat es manté o avança; que la retallada de recursos afecta greument als drets i desprotegeix les persones (potencialment) afectades; s'estableixen nous pactes neopatriarcal i discursos neomasclistes; saben el calvari de les dones i com la maquinària de l'Estat es posa en marxa en tot el seu recorregut.

Coneixent la capacitat de lluita organitzada de les dones, que s'havia mantingut durant dècades, i la capacitat d'autoorganització, intensificant els esforços des dels diferents feminismes respondiendo i resistiendo. es va començar per elaborar un decàleg i consensar la definició de violències de la RRR:

*"Aquells acts i discursos de dominació, assetjament, control, abús, aïllament, menyspreu, segregació i agressió física, psicològica i sexual que s'exerceix contra les dones i persones d'identitat sexual i de gènere no hegemònica en el patriarcat. Defensem un concepte no reduccionista, no és només el que es produeix en context de parelles heterosexuales, sinó també en altres espais i fora del vincle afectiu, com pot ser la violència simbòlica, econòmica i l'exercida contra lxs trans, davant de lxs fillxs o les persones sotmeses a tràfic".*

La RRR busca incidir políticament; denunciar les violències masclistes com a problema estructural greu i sense resoldre a l'Estat. Consideren important visibilitzar la violència que exerceix l'Estat i responsabilitzar-lo.

La Llei integral no va assolir les fites que es va proposar i ha anestesiat les percepcions sobre les causes i dimensions de les violències masclistes, així com a la lluita contra la seva eradicació i per això, des de la RRR, es visibilitzen les seves males i poc contundents praxis estatals i senyalen aquells discursos que permeten mantenir els privilegis jurídics i polítics als maltractats, així com difonen l'impacte de la crisi en el tractament de les violències masclistes per part de les institucions i poders que han anat desplaçant el focus de la protecció a la violència física i més extrema, retallant drets i recursos.





A més, la seva idea és resistir davant del “neomasclisme” que minimitza i culpabilitza les agredides i considera la violència com a problema residual; i per altra banda, respondre davant de les violències masclistes i situacions en les que s’aguditza la desprotecció de fills i filles i afins.

Pes aconseguir-ho s’articulen en 7 grups de treball:

1. Comunicació: encarregada de la difusió, relació amb xarxes regionals i transnacionals amb lluites similars, construcció del llenguatge i comunicació interna.
2. Autocura i suport mutu: encarregada d’acompanyament a les dones, autodefensa, drets sexuals, formació en autocura (i divertir-se), violència i racisme, incidència política, aprendre d’altres xarxes i crear directrius.
3. Econòmica: encarregada de caixa de resistència i buscar finançament.
4. Legal: encarregada de sistematitzar informació relativa a casos, pautes en els judicis, males praxis, estratègies dels enemics i seguiment de casos similars.
5. Accions “comando RRR”: encarregada de la difusió de delictes, realitzar campanyes per denunciar els maltractats, l’Estat i la publicitat enganyosa, i realització d’accions de carrer per la denúncia pública.
6. Informació-Sistematització: encarregada d’identificar violències i estratègies possibles, recollir històries de dones, elaborar eines informàtiques.
7. Logística i recursos: encarregada d’aliances amb entitats amigues, grups d’homes afins, altres col·lectius, gestionar les “vacances vitals” i espai segur.

Van fer acompanyaments a dones en alguns jutjats i/o Audiència Provincial; accions de carrer com campanyes de denúncia en establiments de roba durant les rebaixes al centre de la ciutat... Era molt important la conscienciació política i mostrar moltes lluites invisibles que realitzaven moltes dones, tot i que l’experiència va suposar molt de desgast perquè els inicis van ser moments de moltes reunions per arribar a consensos, a elaboracions de documentació de mínims, bones articulacions ... cosa que va fer que moltes dones es despengessin.

Les resistències trobades en el procés han estat diverses, entre elles:

- Hi va haver resistència per part de molts col·lectius i dones quan es parlava de clandestinitat (“vacances vitals” de dones violentades) perquè el sistema no les emparava.
- Buscar formes de comunicació segures per fer front a l’Estat i els grups organitzats d’agressors, com el servidor anònim Tor o el Kune, (leina beta molt segura), que van requerir moltes hores de formació i dificultaven la participació d’algunes companyes. Van ser necessàries moltes hores per organitzar-se.
- La relació de l’ambit autònom versus l’institucional: com participar en espais “legals”, ... són aspectes que van fer que la idea inicial canviés i prenguéss altres camins.



Com a valoració de la RRR, les impulsores consideren que fou una experiència molt potent que partí del desig de les que en formaren part, amb dones diverses i amb un ampli recoregut. Són presents encara a diversos espais feministes de la Comunitat Autònoma de Madrid i ha suposat un grandíssim aprenentatge per moltes dones, que ha permès articular-se i apropar-se a altres moviments socials com a la PAH (als que es dóna suport, fins i tot, amb accions conjuntes).

Com a lliçons apreses destaquen el desgast enfront de l'atenció. Va mancar mesurar recursos i forces, la urgència s'anteposava i calia donar respostes ràpides; el ritme va fer que la participació de les dones fos complicada, a causa de la súper "militància" o participació en molts espais, cosa que precaritzava les seves vides. A més, hi va haver una manca d'estratègies de comunicació.

Consideren que davant del pacte patriarcal cal respondre des de "l'Ètica Feminista"; intentar ampliar la mirada i el respecte cap a totes, sent al més inclusives possible. Fomentar el suport mutu i l'atenció i bastir ponts d'articulació amb altres xarxes, construint des del que ens és comú i respectant els temps de cadascuna.

## Empoderant-nos amb els itineraris judicials

---

Després de tots aquests anys, es van teixint sabers, es van donant confluències i a més s'han detectat deficiències i millores. En aquesta intervenció es lancen unes proposades entorn a estratègia, comunicació, àmbit jurídic i acadèmic.

### Estratègia general:

Hi ha tot un saber que no s'està aprofitant des del moviment feminista tal com estan fent altres sectors socials, per exemple, en l'àmbit represiú. És important aprendre de la recentment creada xarxa de familiars de persones represaliades.

Pel que fa eines, hi ha una sèrie de coneixements legals, bàsics, que s'haurien de traspassar als col·lectius de dones perquè estan sent infrautilitzats tant a nivell local com internacional (Per exemple: la CEDAW).

El moviment feminista és un actor de primer ordre per interpellar de manera formal a les institucions en tot l'itinerari jurídic, com al col·legi de metges i forenses, a jutges per la democràcia, a les institucions europees, a les institucions internacionals... Actualment, aquestes interpelacions són deficitàries, hi ha una sèrie d'actors jurídics molt clars i no s'està assenyalant als responsables d'aquestes deficiències. A vegades tenim recursos que no s'estan utilitzant i hi ha mesures i persones amb les que es podria treballar. Cal fer més feina en equip, ja que hi ha una desconexió entre els col·lectius jurídics i les advocades.

### Camp comunicatiu:

Dins de l'àmbit comunicatiu hi ha diverses propostes i qüestions que cal tenir en compte:



- És imprescindible un assessorament legal, (que ara no existeix dins del moviment feminista), sobre els límits de la llibertat d'expressió. Hi ha advocades formades que poden donar suport en això.
- És important visibilitzar les victòries legals i els missatges com a ja es fa en l'àmbit repressiu. No es pot veure només la imatge de les dones en negatiu, llançar males notícies... És important difondre les victòries perquè són una oportunitat per la celebració. Cal treballar també a consensuar un discurs amb els mitjans.
- Les noves tecnologies (TICs) i el lobby comunicatiu ofereixen moltes possibilitats d'interpel·lar a actors de la judicatura/fiscalia... A més d'aprofitar i posar el discurs feminista en espais no habituals i/o estratègics. Per exemple, ¿Qui coneix l'estatut de la víctima? No es difon aquest tipus d'eines.
- Cal emprar la imaginació per les campanyes com per exemple la "Campanya pel Tancament dels CIE" o "Red antirumores"; eines per contrarrestar aquests discursos intencionats amb el col·lectiu immigrant.
- Hi ha nous delictes que són verges i cal apropiari-se'n, perquè des del principi es marca tendència i després s'agafen inèrcies.
- Existeixen projectes molt interessants a nivell comunicatiu (com el projecte PROXI sobre monitoreig en mitjans digitals, amb especial incidència en els immigrants i el col·lectiu gitano).

### A nivell acadèmic:

- Cal incidir-hi perquè les i els metges, forenses, jutges, fiscals... rebin més gran formació relativa a les violències
- És important que s'apliqui la formació que recull el Conveni d'Istanbul i que es conegui bé el concepte de violència, dinàmiques de violència, victimologia...
- Cal pensar en eines com la psicologia del testimoni, la prova de les dones o els efectes posttraumàtics. La victimologia, no entén la violència ni tampoc els processos personals. Cal aprofitar i incidir en aquests àmbits, ja que aquests informes serveixen per "minar" la credibilitat de les dones.
- És important construir eines com a manuales de denuncia.

### A nivell jurídic:

En l'àmbit jurídic hi ha molts aspectes a treballar, en desataquem alguns . En primer lloc, cal arribar a consensos dins dels col·lectius feministes i definir cap on volem anar ja que cadascú "rema" pel seu costat. S'ha de crear una estratègia jurídica amb objectius clars i consensuats. Actualment no hi ha aliances entre les acadèmiques, juristes,... en l'àmbit pràctic, i si n'hi hagués, seria beneficiós. Moltes juristes porten temps reinterpretant el dret per ampliar-lo. Tota aquesta feina de reinterpretació de la llei s'està fent amb caràcter anecdòtic (col·lectiu Antípodas per exemple).



Com a tema més concret i específic, és interessant començar a apropiarse de la “legítima defensa”. És un concepte que no s'utilitza perquè és molt masculí i cal veure la manera d'apropriar-se'n.

Pel que fa a eines d'intervenció es marquen diverses propostes. Per una banda hi ha una eina fonamental que cal usar que és el “litigi estratègic feminista”, com ja estan fent el sector LGTB, el medioambiental, el repressiu... Hi ha casos simbòlics i pioners significaran una ampliació de drets. Per una altra banda hi ha que es preveuen lleis locals, en les quals l'administració actuï com a acusació popular o donant suport a les acusacions particulars i és un factor a tenir molt en compte.

Per últim, cal destacar la importància de treballar de manera coordinada i en equip les advocades, les professionals de la comunicació, etc. Exemple d'això són el cas de “muerren pocas”, o el cas de “la patada en la Diagonal”...

Específicament es proposen objectius generals i concrets en l'àmbit jurídic:

### **objectius amplis:**

- Posar el concepte de violència en tots els seus àmbits, ampliar la mirada (una òptica general de la violència masclista i no com una cosa concreta i puntual). Els i les jutges i fiscals no entenen de què es parla quan parlem de violència.
- És important parlar de la violència institucional. Cal incorporar la pedagogia judicial posant el focus en que l'Estat és el responsable final de la violència masclista.

### **objectius concrets amb eines concretes:**

- Incorporar el femicidi com a concepte (hi ha països que tenen lleis concretes com el protocol llatinoamericà d'investigació).
- Utilitzar com a eina la legítima defensa (tal com a mencionàvem anteriorment).
- Conèixer altres camps existents des dels que treballar com a l'article 510 (incitació a l'odi) o l'agregant 22.4. (no existeixen casos en l'Estat espanyol i s'està intentant amb el cas de la patada en la Diagonal).
- Utilitzar nous drets com a el Conveni d'Istanbul o la Cedaw.
- Des de fa temps s'estan reivindicant delictes com l'assetjament (Stalking), tant al carrer com en TICs; això ja és un primer avenç.
- Treballar amb el nou estatut de la víctima (directiva de 2012). És la primera vegada que s'estableix un catàleg de la víctima, es parla de l'autonomia de la dona, i s'estableixen mesures de protecció...



## Aprofundint en el Conveni d'Istanbul<sup>33</sup> com a eina d'incidència política

Gràcies al taller que impartit per *Nines Fidalgo*<sup>34</sup> de *Fórum de Política Feminista*<sup>35</sup>, vam conèixer en profunditat el *Conveni del consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica* conegut com a "Conveni d'Istanbul". Aquest Conveni és el primer tractat europeu que aborda específicament la violència contra les dones, entra en vigor al 2014 i és d'obligat compliment per a l'Estat espanyol.

Durant el taller es va exposar què és el que desenvolupa el Conveni i se'n van valorar oportunitats i les possibles demandes a realitzar al Govern per al seu compliment.

Posteriorment es va proposar la possibilitat de crear una plataforma per fer diagnòstic en matèria de violència, realitzar un informe a través del GREVIO per denunciar la situació actual.



## Estratègies d'incidència política i prevenció. Anàlisi de les iniciatives

A la darrera mesa vam poder escoltar la intervenció de tres companyes, que van aprofundir en diferents estratègies d'incidència política. June Fernández<sup>36</sup>, de *Pikara Magazine*<sup>37</sup> va parlar de la importància de trobar aliades en els mitjans de comunicació, que són un element indispensable per la transformació social; Josebe Iturrioz, de la marxa Mundial

33 Documento per aprofundir en el convenio de Estambul [www.mugarikgabe.org/rederradicacionviolenciasmachistas/wp-content/uploads/sites/2/2015/06/Convenio-Estambul-Nines-Fidalgo-2015.pdf](http://www.mugarikgabe.org/rederradicacionviolenciasmachistas/wp-content/uploads/sites/2/2015/06/Convenio-Estambul-Nines-Fidalgo-2015.pdf)

34 Entrevista a Nines Fidalgo disponible en <https://vimeo.com/130958624>

35 [www.forumpoliticafeminista.org](http://www.forumpoliticafeminista.org)

36 Entrevista a June Fernández disponible a <https://vimeo.com/130958626>

37 [www.pikaramagazine.com](http://www.pikaramagazine.com)



de les Dones – Emakumeen Mundu Martxa<sup>38</sup>, va desgranar com aquest moviment havia aconseguit unir forces amb diferents col·lectius de dones; Noelia Landete<sup>39</sup> de la Fundació Aspacia<sup>40</sup>, va centrar la seva intervenció a explicar a les presents com s'estava duent a terme, a Madrid, un espai de trobada que pretenia aconseguir una gran mobilització estatal en contra de les violències masclistes.

Aquestes són les idees que vn destacar de cadascuna:

## Aplicació de protocols de tractament de violència als mitjans

---

Els mitjans són transmissors d'estereotips masclistes però també tenen un paper en la transformació. No obstant, els mitjans no estan fent la feina de mostrar tota la base de l'iceberg, de la problemàtica, no expliquen què passa ni les seves causes. Se segueix identificant violència de gènere com a violència en l'àmbit domèstic i assignant-la a la secció de successos.

A finals dels 90, l'assassinat d'Ana Orantes va suposar un canvi en el tractament dels mitjans de comunicació, perquè va sortir-hi denunciant la seva situació.

Un debat que se sol tenir en els mitjans és ¿explicar les violències esperona a cometre més assassinats i dóna idees? Carmen Vives diu que és cert que quan el tractament és sensacionalista tendeix a generar un efecte d'imitació, però quan és explicatiu l'índex d'assassinats baixa i per tant pot ser dissuassori.

A partir de l'any 2000 els mitjans van consensuar un tractament unificat sobre les violències: no buscar justificacions a l'assassí, anar amb compte amb recórrer al veïnat, buscar veus expertes sobre la temàtica... Són algunes recomanacions del decàleg elaborat per Público<sup>41</sup>. Altres mitjans tenen un Manual d'estil; TVE per exemple, l'incorpora en qüestions sensibles. Hia moltes eines, l'assignatura pendent és com aplicar-les en els mitjans de comunicació.

Un dels problemes existents és la manca d'especialització i formació dels periodistes. Seria ideal que tota la plantilla tingués una perspectiva de Drets Humans i gènere perquè són qüestions transversals; així s'aconseguiria que tots els temes, per exemple, els esports, es tractarien amb perspectiva de gènere i no només en la secció de societat.

Experiències positives són les que han implicat a tota la plantilla del mitjà de comunicació. A Euskadi es va aconseguir implicar el personal de diversos mitjans per elaborar un protocol a instàncies de l'Eusko Jauritaritz (Govern Basc).

---

38 [www.emakumeenmundumartxa.eus](http://www.emakumeenmundumartxa.eus)

39 Entrevista a Noelia Landete disponible a <https://vimeo.com/130958628>

40 [www.fundacion-aspacia.org](http://www.fundacion-aspacia.org)

41 [www.donesenred.net/spip.php?article1290](http://www.donesenred.net/spip.php?article1290)



S'ha redactat un codi deontològic de la violència sexista, liderat per Emakunde. Ha estat un procés interessant, però amb una baixa participació. Si analitzem casos concrets en l'àmbit local, hi ha diaris que no tenen cap voluntat, com El Correo, i no han respost a la crida d'Emakunde; EITB té una directora d'igualtat i estan fent un procés però el tractament és aïllat, veient com treballen les imatges i els continguts... Per treballar amb correcció cal saber què és un estereotip sexista. S'ha implicat a les periodistes i el treball resulta interessant quan s'aconsegueix això. El fet d'haver estat alliberades del treball per fer aquesta formació ha ajudat molt.

No obstant, estem en un bon moment. A tots els mitjans de comunicació hi ha aliades amb les que es pot comptar.

A més, hi ha nous projectes que tenen un gran abast en aquest context de crisi. Per exemple: a Diario.es, el blog micromasclismes que ofereix la possibilitat de denunciar els masclismes i ha aconseguit alguns resultats (retirada de publicitat masclista de El Corte Inglés per exemple). Els mitjans alternatius estan arribant cada vegada més lluny.

Como a propostes concretes es van llançar les següents:

- Visibilitzar altres formes de violència, perquè les notícies se centren en la violència de les relacions de parella/parella recollida en la llei.
- Treballar amb els gabinets de premsa de la policia, perquè és qui facilita les dades utilitzades per la premsa de manera acrítica.
- Incloure lesbofòbia com a violència masclista.
- Realitzar una base de dades de premsa: bilgune feminista, emakunde... en tenen una.

Des de Pikara Magazine promouen que els mitjans facin un treball de contextualització, comptar per què passen les coses. Han d'explicar les violències quotidianes per entendre les violències estructurals; recuperar la memòria com en els processos de recuperació de memòria i reparació; així com a posar nom i projecte de vida a la víctima, per trencar amb la despersonalització.

## La mobilització: marxa contra les violències

---

La proposta de la *marxa contra les violències*<sup>42</sup> sorgeix de les companyes valencianes. El 28 de febrer la coordinadora de dones de València va convocar a organitzacions feministes estatals per veure si havia ganes de fer una marxa a Madrid per mostrar la indignació i les ganes de denunciar la situació. La proposta segueix endavant i es va marcar una data i un lema: el 7 de novembre "Contra les violències". A més hi ha la proposta de fer-ne una a cada comunitat després del 7N.

---

42 [www.facebook.com/marxa-contra-las-violencias-machistas-774273082679619/timeline](http://www.facebook.com/marxa-contra-las-violencias-machistas-774273082679619/timeline)





Amb la marxa, que està convocada pel moviment feminista, es pretén aconseguir el compromís dels partits polítics contra les violències masclistes. S'ha acordat evitar que els partits polítics s'apropiïn de la iniciativa.

Amb aquesta iniciativa, que encara està en construcció i es durà a terme a finals d'aquest any, es destaquen els següents aspectes positius i possibles debilitats.

Aspectes positius:

- És la primera manifestació estatal: es llança un missatge d'intolerància a la violència als partits i a la societat.
- Seria un espai d'intercanvi i debat global.
- Es pretén que la lluita contra les violències sigui una lluita global de la societat, és un aspecte de prevenció i protecció important.
- Es pretén saber què succeeix a cada territori i fer una anàlisi.
- Hi ha un procés per activar les xarxes internacionals com a suport de la iniciativa: hi ha la sensació que cal expressar el rebuig de forma més pública.
- Promou xarxes a nivell estatal.
- El discurs de la pròpia marxa està en construcció.

Riscos, punts dèbils:

- Manca d'implicació per treballar, costa molt organitzar actes a aquests nivells.
- Es corre el risc d'una escassa participació a la marxa, però no sembla que hagi de succeir.
- Mala interpretació de la classe política, perquè interpreta que es demana que apliquin el queja està legislat. El missatge que es vol llançar és que es posi el focus en totes les violències.
- Que no hi hagi suficient contingut, que no es quedi només en veure's les cares. Tot i que no s'hi estigui del tot d'acord, és important que hi hagi continguts.
- Les dobles militàncies: hi ha suspicàcies de "dobles agendes" i "agendes ocultes".

Des dels col·lectius que ho estan organitzant sol·liciten aliances per al discurs, participació en la marxa, atenció i respecte entre totes les organitzacions i difusió de l'acte perquè aconseguir major assistència i repercussió.



## La Marcha Mundial de Mujeres com a xarxa internacional i protocols d'actuació en el cas concret d'Euskal Herria

---

La marxa mundial és tremendament trans, perquè és transnacional, hi ha dones diverses de tot el món procurant generar estratègies globals de resistència al patriarcat.

En 1995 en la mobilització de Pan y Rosas van participar 15 mil persones i des de llavors es generen marxés. A Euskal Herria, des del 2000 s'han sumat a les marxés mundials, que no passen per Espanya, però sí per Galícia, Euskadi i Catalunya. Ara s'està treballant en un manifest per implicar altres territoris d'Espanya, perquè les dones de Madrid se sumen a aquesta iniciativa.

Aquest any 2015 la marxa s'ha anomenat "caravana feminista". El 6 de març va començar al Kurdistan i acabarà, al desembre a Portugal. Es fa seguiment per tot el recorregut, hi ha països en els que té bona acollida i està molt organitzat; en altres, no tant. A Euskal Herria ha tingut molt d'impacte. Un dels objectius és generar xarxa feminista als pobles i es va passant amb la furgoneta per les localitats on hi ha acollida, perquè hi ha ganes que s'hi passi i per generar-hi acció.

A més, a Euskal Herria hi ha un protocol contra les violències masclistes generat per L'Euskal Herriko Emakumeen Mundu Martxa. Es facilita una eina perquè es puguin organitzar accions en període estival i vacacional per exemple.

Com a part d'aquest any d'acció de la Martxa, una de les accions que es va fer va tenir caràcter simbòlic: la sembra, una reivindicació de l'autogestió dels cossos, plantar les seves reivindicacions, la sobirania alimentària... La idea es que hi ha un itinerari que passa pels pobles d'Euskal Herria i la gent s'hi va adherint. S'ha fet un vídeo explicant la iniciativa de la sembra: es planten conceptes, reivindicacions no només coses.

La marxa s'està lesbianitzant en països on existeix represi3 contra elles i les visibilitza. Cal ampliar la mirada de la violència masclista: cada vegada que es mata a un trans o a un company homosexual hi ha violència masclista... Cal trencar amb la definici3 heteropatriarcal. Cal parlar de racisme, adultisme, transf3bia, lesbof3bia, colonialisme, occidentalismes, si si parlem d'interseccionalismes i creuaments de discriminaci3. S'estaan generant debats dins alguns moviments feministes sobre si les trans han d'estar dins o no. Cal parlar d'una perspectiva pol3tica i no essencialista de tots aquests temes..

El treball que es fa des de la marxa es de gesti3 d'aliances: no s3n immigrants organitzant-se amb elles mateixes, ni les trans... sin3 que s3n dones diverses. No hi ha cap altre espai tan divers com la marxa mundial.

Actualment s'estan preparant totes les accions per al setembre ja que la Caravana Feminista estarà en Euskal Herria entre el 28 de setembre i el 4 d'octubre.



## Ús de les xarxes socials com a eina de denúncia i incidència

June Fernández de Pikara Magazine va impartir un taller en el que es van compartir experiències i sabers sobre la potencialitat que tenen les xarxes socials per mobilitzar la societat en contra de la violència masclista, veient les capacitats que tenen les xarxes per documentar accions feministes, fer lobby..., analitzant bones pràctiques i facilitant claus per dissenyar bones campanyes digitals coherent.



## Les cartografies de feminicidis<sup>43</sup> com a eina de seguiment i control a les institucions públiques des de la societat civil

Aquest tema es va treballar mitjançant un taller dirigit per Graciela Atencio<sup>44</sup> de *Otro Tiempo*<sup>45</sup>, organització que gestiona femminicidio.net<sup>46</sup>, que va consistir a divulgar el terme feminicidi des d'una perspectiva global, donant a conèixer els diferents tipus de feminicidis i analitzant les cartografies de feminicidis en l'Estat espanyol documentades des de la societat civil.

43 Document per aprofundir el concepte de Feminicidi: [www.mugarikgabe.org/rederradicacionviolenciasmachistas/wp-content/uploads/sites/2/2015/06/DeclaracionVIIConfFeminicidioRecomenCumbreUECELAC.pdf](http://www.mugarikgabe.org/rederradicacionviolenciasmachistas/wp-content/uploads/sites/2/2015/06/DeclaracionVIIConfFeminicidioRecomenCumbreUECELAC.pdf)

44 <https://vimeo.com/130958627>

45 [www.otrotiempo.org](http://www.otrotiempo.org)

46 [www.femminicidi.net](http://www.femminicidi.net)



## CAPÍTOL III: SEGUIM AVANÇANT



Tot aquest procés, de més d'un any de feina, ha tingut com a objectius aprofundir, per una banda, en l'anàlisi i el diagnòstic sobre la situació de les violències masclistes a l'Estat Espanyol i, per l'altra en les estratègies per a afrontar-les des de diferents àmbits, fomentant l'intercanvi d'idees entre els col·lectius i generant espais per a teixir aliances entre ells per a la incidència política.

Com hem exposat al llarg d'aquest text, durant aquests mesos s'ha dut a terme un diagnòstic participatiu sobre les violències masclistes, recollint experiències de diferents territoris i amb la participació de més de 100 col·lectius de l'Estat, principalment feministes. En aquests espais ens hem trobat i conegut, hem intercanviat i compartit bases imprescindibles per al treball conjunt. Fruit de tot això hem pogut construir i difondre coneixements i experiències, compartint debats, vídeos, tallers, taules, documents... i hem donat visibilitat a propostes feministes de xarxes socials, de premsa, artístiques i de carrer.

Aquest procés no acaba aquí, sinó que aquest text és un *punt i seguit*, ja que durant les trobades s'han generat iniciatives i propostes, algunes de ja existents i d'altres de noves, per participar, difondre i seguir treballant. A més de per la difusió de tots els materials del procés com a eines per a la visibilització de propostes feministes i per a continuar els debats, el repte passa també per afiançar les aliances que, sens dubte. Són imprescindibles per seguir discutint i concretant moltes de les estratègies plantejades en els diferents camps (movilitzacions, litigis estratègics, seguiment del Conveni d'Istanbul, propostes de canvis normatius, pactes electorals, reparació...).

Per seguir avançant amb aquest procés, moltes de les organitzacions i persones implicades volem donar a conèixer la declaració "**Som moltes a lluitar**" que pretén reprendre algunes de les denúncies i exigències principals que plantegem als agents públics i socials, així com a la ciutadania en general.

Aquesta declaració, que adjuntem a continuació, serà presentada públicament i lliurada a algunes institucions representatives en la lluita contra les violències masclistes, per exigir-los la garantia de compliment del dret a una vida lliure de violències masclistes.

El procés tira endavant amb les noves propostes, que se sumen a la tasca de denúncia, incidència i lluita que dia a dia, milers de dones i alguns homes realitzen des de l'àmbit local fins al global, des de l'àmbit privat al públic, per reivindicar el seu dret a viure una vida lliure de violències.

Seguim, perquè... Som moltes a lluitar!



# SOM MOLTES A LLUITAR

Setembre de 2015

Nosaltres, dones i col·lectius diversos, de l'àmbit jurídic, educatiu, sanitari, internacionalista, legislatiu i de l'atenció directa; grups feministes i de dones i grups mixtes que treballem dia a dia de maneres diverses per aconseguir l'eradicació de les violències masclistes; des de les nostres experiències viscudes com a professionals i activistes, **DECLAREM** que

## FRONT A

La insensibilització **de les violències masclistes** com a problema polític i social de primer ordre,

L'absència d'assenyalament del **sistema patriarcal** i la cultura masclista, com a causes estructurals de la violència i la desigualtat generalitzada,

La **reproducció contínua i impune** de prejudicis i estereotips (denúncies falses, Síndrome d'Alienació Parental, custòdia compartida no consensuada...) en espais polítics, socials i culturals i en mitjans de comunicació,

L'**estigmatització de les dones** que s'enfronten a les violències (culpabilització, estereotips...),

La **manca d'anàlisi global de la violència**, que es limita a la violència de parella i exparella, deixant de banda altres violències (sexual, laboral, institucional, tràfic, mutilació genital femenina...), sense tenir en compte les realitats específiques i la discriminació interseccional (per diversitat funcional, origen, classe, orientació sexual, edat...),

La **impunitat**, la inexistència de lleis adequades, ni l'aplicació real de les actuals per manca d'implicació i de resposta adequada dels poders públics. Així com l'insuficient desenvolupaments normatiu i pressupostari, avaluació i seguiment de les lleis,

Els **recursos d'atenció i jurídics**, descoordinats, sense personal especialitzat ni formació continuada, i els recursos burocratitzats, el focus dels quals no són les dones subjectes de dret sinó els protocols, en marcs d'intervenció sense enfocament feminista que revictimitzen les víctimes i generen fins i tot violència institucional,

Un **sistema de justícia** que reproduïx els prejudicis sobre les dones i les revictimitza en comptes de garantir-ne els drets de manera contundent,

Els **serveis d'atenció** feminitzats, amb una situació precària i cada vegada més externalitzats,

La manca de **prevenció** de les violències vinculada al gran dèficit existent en l'educació, a tots els nivells, i als mitjans de comunicació l'actuació mitjançant estratègies a curt termini i poc integrals, sense metodologies adaptades a la diversitat dels grups que no visibilitzen la complexitat del cicle de les violències,

## EXIGIM

**Compromís polític** de les institucions públiques i tots els agents socials per respondre a les violències masclistes com un problema polític,

Revisar la **definició** de la violència des d'un enfocament feminista i de drets humans, incloent-hi tots els tipus i formes de violència, així com la diversitat de col·laboradors i actius que s'hi enfronten,

La fi de la impunitat posant el focus en els agressors que vulneren els drets de les dones i exerceixen violència no només sobre les dones,

La **revisió, aplicació i desenvolupament normatiu** de la Llei orgànica de Mesures de Protecció integral contra la violència de gènere, això com de les lleis territorials i internacionals (com la CEDAW i el Conveni d'Istanbul) en tots els seus àmbits (no tan sols el jurídic i el de l'atenció), juntament amb la dotació dels necessaris organismes d'igualtat, recursos específics i pressupostos adequats,

L'**aplicació de lleis educatives** que tinguin com a base imprescindible la igualtat, principi bàsic de prevenció, amb la dotació pressupostària per desenvolupar-les,

Garantir el **dret a la reparació** en els seus quatre elements: la indemnització, les garanties de no repetició, la completa repetició, la satisfacció i difusió de la veritat,

**Especialització i formació** amb enfocament feminista de totes les i els professionals implicats, així com l'acompanyament i l'exigència d'acompliment de les seves responsabilitats, el **reconeixement** de la seva tasca i la importància de la seva cura,

**Recursos i serveis públics i de qualitat** que ofereixin una atenció integral i empoderadora a totes les dones, reconeixent-les com a subjectes de dret, protagonistes del canvi i no usuàries de serveis,

**Rendició de comptes i transparència** sobre l'aplicació de les polítiques i lleis, el desenvolupament i ús de tots els serveis implicats, a través d'avaluacions d'impacte, amb enfocament feminista i participatives, en les que almenys s'hi impliquin les organitzacions feministes i les afectades,

Que els **mitjans de comunicació** deixin de ser transmissors d'estereotips masclistes, mostrin tota la problemàtica de la violència i les seves causes, i assumeixin l'oportunitat de convertir-se en generadors de models igualitaris i contra les violències,

Que la **prevenció** sigui una prioritat política, que doni resposta a la complexitat de les violències masclistes, que abordi totes les formes i causes que les provoquen, a fi de canviar urgentment la realitat actual en tots els seus àmbits i exigeixi als poders públics l'eradicació de totes les formes de violència.



**MUGARIK GABE**  
www.mugarikgabe.org

¿Qué mundo  
queremos?

hitzekoa de seres, y no de teneres  
zein izakiek, de mujeres  
ez edukitzeak,  
osatzen dutena, libres

La teva aportació fa possible que continuem treballant

Pots col·laborar amb Mugarik Gabe amb una quota anual,  
donacions puntuals i llegat solidari,  
i contribuiràs, mitjançant la cooperació i l'educació,  
a aconseguir un món més just per a tothom

edertzat



Ingressos a la web o en el compte:

Laboral Kutxa ES71 3035 0083 22 0830701234

Gran Vía 1 (Bilbao)







MUGARIK GABE

Organización No Gubernamental de Desarrollo  
para el Desarrollo Humano Sostenible y Equitativo

Declarada de Utilidad Pública